METHODUS
CURANDI
FEBRES

SYDENHAM

1666

F. III 50440/A

Dupl

7/S

First Edition

rare

~~63.B.44~~ 29545

a/b4



Payne 12/7/11

THOMÆ SYDENHAM

METHODUS
CURANDI FEBRES,

Propriis Obſervationibus Superſtructa.

Multa egerunt qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt: multum adhuc reſtat operæ, multumq; reſtabit: neq; ulli nato poſt mille ſæcula præcidetur occaſio aliquid adhuc adjiciendi. Seneca.

LONDINI,

Impenſis *J. Crook*, apud quem veneunt ſub Signo *Navis* in Cœmeterio D. *Pauli*. MDCLXVI.

29545

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

Illmo & Excell^{mo} Domino

D^{no} *ROBERTO BOYLE.*

USque adeo bonorum doctorumque animos quicquid ad te (*Vir* undiquaque *Nobiliſſime*) quoquo modo pertinere conſpicitur, attentos continuò reddit & experrectos, ut eos prævideam ſtatim cognoſcendi avidos, quibus demum fretus rationibus Nominis tui longè celeberrimi authoritatem ad hujuſce operis patrocinium aſciſcere ſuſtinuerim. Quid pleriq; in ſimili negotio pro more cauſari ſoleant, me

neutiquam fugit. Eſt ſanè quòd ego (perinde ac faciunt alii) de multis magniſq; tuis erga me meritis palàm populo commentari poſſem; atq; etiam grati animi ſpecimen daturus, honoris ac cultûs quo te proſequor daturum aliquod monumentum multo verborum apparatu architectari. Atqui ejuſmodi conſilium (ut liberè profitear) in te tam præſidenter interpellando, ab animo meo procul abſuit. In immenſas laudes tuas deſcendere non inſtitui, aut eximias animi dotes, quibus decantatiſſima anteriorum ætatum nomina unus exæquas (uberrimam ſanè tum mihimet ipſi, tum operi meo qualicunq; hono-

rificam

rificam præfandi materiam) ediſſerere. Enimvero id ipſum Tractatus à te jampridem in lucem emiſſi pleniſſimè loquuntur, nec alio tibi opus futurum eſt præcone, cujus ſubſidiaria vox nominis tui claritatem amplificare ſatagat. Quocirca tritis hiſce jamq; tralatitiis præfandi argumentis ultrò repudiatis, me Tractatum hunc ideò in clientelam tuam dediſſe profiteor, propterea quòd, quemadmodum ego tuo ſuaſu atq; inſtinctu hanc provinciam ſuſcepi, ita etiam eorum quæ hìc traduntur veritatem & efficaciam tute ipſe, teſtis planè locupletiſſimus, experientiâ aliquoties comprobatam conſpexiſti; dum ad illud

 obſe-

obſequii identidem deſcenderes (quæ tua & quidem egregia eſt humanitas) ut temet in adeundis ægris meis comitem mihi adjungeres; in qua ſanè re benignum animi affectum ad honeſta utcunq; ſeſe demittentem, vel invito hujuſce ſæculi genio, oſtendiſti.

Hanc itaq; tractatiunculam ut benignè accipias & nominis tui ſplendore illuſtrare digneris obnixè rogo ac obteſtor; quæ etiamſi neq; mole ampla, neq; ſpoliis Authorum (quorum cineres per me mollitèr cubent) ſit ſufferta, tamen non erit, uti ſpero, eo nomine tibi minus grata, quippe qui inter magna quid interſit & tumida non ignoras.

Præ-

Præter Febrim hìc diſpiciendam, & alii ſunt morbi quamplurimi, de quibus, cùm ipſorum medela praxi minus idoneâ, atq; methodo, rationi (meæ ſaltem) adverſanti niti videatur, me, quò fides tibi data liberetur, diſſeruiſſe oportebat. Sed viſum fuit, in ætate, quam ſubtiles potiùs ſpeculationes quàm ſincera praxis exercent delectantque, hujus opuſculi fatum priùs experiri, quàm plura temerè periclitari.

Quod ſupereſt, *Vir Excellentiſſime*, temeritatis, ſi quæ in hoc opere nuncupando admiſſa videbitur, veniâ impetratâ, nec non eximiis tuis erga me meritis gratiſſimè agnitis, hujus Epiſtolii inſti-

tuto factum eſt ſatis. Quanquam multiplici benevolentiæ nomine tibi devinctus, nunquam eſſe deſinam

Ex^{æ} Tuæ

Servus obſequentiſſimus,

THO. SYDENHAM.

PRÆ-

PRÆFATIO.

QVi Medicinæ dat operam, hæc ſecum ut ſeriò perpendat oportet. Primò, ſe de ægrorum vitâ ipſius curæ commiſsâ rationem aliquando ſupremo Judici redditurum. Deinde, quicquid artis aut ſcientiæ Divino beneficio conſecutus eſt, imprimis ad ſummi Numinis laudem atque humani generis ſalutem eſſe dirigendum; indignum autem eſſe ut cœleſtia illa dona vel avaritiæ, vel ambitûs ſtudio inſerviant. Porrò, ſe non ignobilis alicujus aut contemnendi animalis curam ſuſcepiſſe. Ut enim humani generis pretium agnoſcas, Unigenitus Dei filius

lius homo factus eſt, adeoque naturam aſſumptam ſuâ dignatione nobilitavit. Deniq; nec ſe communi ſorte exemptum eſſe, ſed iiſdem legibus mortalitatis, iiſdem caſibus & ærumnis obnoxium atq; expoſitum, quibus alii quilibet; quo diligentiùs & quidem teneriori cum affectu, ipſe planè ὁμοιοπαθὴς, *ægrotantibus opem ferre conetur.*

Verùm nonnulli hiſce cogitationibus minimè ſe regi patiuntur, id quod ex eorum praxi, ipſoq; vitæ genere ſatis manifeſtum eſt. Sive quòd faſtu turgidi atq; ſcientiæ ſuæ opinione inflati, ad minuta hæc (ut quidem illis videntur) non ſine contemptu quodam negligentiùs deſcendant, ſuſq; deq;

habentes quid de miſeris mortalibus fiat, ipſorum curæ concreditis ; atq; interim de ſupremo Numine vel parum cogitantes vel illud forte vix agnoſcere dignati : Sive quòd lucro prorſus intenti atq; inbiantes, aut gloriolæ cupidine abrepti, eò tantùm ſpectant, ut diteſcant ipſi, aut neſcio quam nominis famam conſequantur. Quicquid ſit Medicos omnes, qui quidem probos & prudentes haberi volunt & eſſe, illud agere oportet, ut bonitatem Divinam agnoſcentes primò, mox etiam implorantes, ab ea ſapientiam & proſperum rerum ſuarum eventum expectent; atque porrò ut omni ope ac ſtudio illuc incumbant, quo non tantùm ſanitatem ægrotantibus,

bus, verùm & Medicæ quam profitentur arti certitudinem aliquanto majorem acquirant: huc nimirum experimenta ſua dirigentes, ut medendi ratio locupletior & luculentior indies evadat, atq; adeo ut genus humanum ſecuriùs atque univerſaliùs illius beneficio perfruatur, etiam poſtquam illi fatis conceſſerint. Ego itaq; officii mei conſcius hanc methodum curandi Febres propriis obſervationibus ſuperſtructam orbi trado. Quandoquidem enim, Deo qualibuſcunque conatibus meis aſpirante, viſus mihi ſum certiorem quandam atq; magis genuinam Febrium curandarum rationem quàm quæ vulgò obtinet apprehendiſſe, rem gratam

veræ

veræ Medicinæ ſtudioſis me præſtiturum ſum arbitratus, ſi eandem publici juris facerem; id quod ego liberali animo & ſincero affectu jam aggredior: Methodum verò quâ utor, etſi forte rationibus minus ſolidis inniti ea nonnullis videatur, experientiâ tamen multiplici comprobatam eſſe certiſſimè ſcio ac pronuncio. Quamvis autem prævideam extituros non paucos, qui vel ex carpendi libidine, vel ſuperbiâ quâ cæteros omnes contèmnere atq; aſpernari didicerunt, mihi vel novitatis ſtudium, ac forte etiam abſurdarum ſententiarum patrocinium imputabunt, vel è contrario (ſi forte praxin hanc experti, commodam illam eſſe certamq;

tamq; compererint) me nihil non vulgare ſibiq; ſatis antea cognitum protuliſſe affirmabunt; haud tamen deterreri me paſſus ſum, quo minùs ingenuis hominibus, & veri ſimul ac humani generis amantibus haſce paginas communicarem. Mea enim indoles atque ingenium illud eſt, ut quid naſuti iſti atque faſtuoſi dicant vel ſentiant parum admodum ſim ſollicitus. Sapientibus autem & probis hoc dictum volo, me quidem nihil omninò quoad rerum atq; experimentorum veritatem impoſuiſſe; omnia candidè atq; ingenuè elocutum. Neq; verò quicquam dubito, quin ipſi aliquando periculum facientes, ſuos etiam calculos huic methodo adjectu-

ri ſint. Interim ſi quid in Theoriâ erraverim, & veniam rogo, & melioribus judiciis me ceſſurum polliceor; fortaſſis etiam ſponte meâ alitèr poſthac de rebus hujuſmodi cogitaturus. Sicut enim aliorum erroribus non admodum ſuccenſere ſoleo, ita nec libet meis pertinacitèr adhærere.

Sectio Prima.

DE

Febribus Continuis.

QUænam à me in Febrium continuarum medelâ obſervata eſt methodus, quò luculentiùs pateſcat, non abs re futurum arbitror de Principiis, è quibus Praxis noſtra enaſcitur, pauca quædam præmittere. Id quod eò libentiùs facio, ut palàm fiat Therapiam noſtram non eſſe prorſus Empiricè inſtitutam, ſed ejuſmodi quæ ſolidis rationum fulcris innitatur, aut ſaltem nobis inniti viſa eſt.

1. Ac primò quidem adverto inordinatam illam maſſæ ſangui-

neæ commotionem Febrium omnium ſeu cauſam, ſeu comitem, à naturâ concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eâdem concluſa, ac ipſi inimica ſecernatur; vel ut ſanguis in novam aliquam diatheſin immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latiùs & generalius *Commotionis* vocabulum, quàm vel *Fermentationis*, vel *Ebullitionis*; quippe quod inanis λογομαχίας occaſionem præſcindat, quam fortaſſis iſtiuſmodi voces (quæ etiamſi explicationem non incommodam admittant, tamen minùs propriæ, ac nonnihil duriores nonnullis videntur) haud ſatis caverent. Quamvis enim Cruoris in Febribus *commotio*, liquorum vegetabilium aliàs *fermentationem*, aliàs etiam *ebullitionem* æmuletur; non deſunt nihilominus qui eandem non uno modo ab utrâque plurimum differre arbitrantur. De *Fermentatione* unum alterúmve ab illis ſumatur exemplum.

Primò,

Primò, licèt fermenteſcentia liquida vinoſam quandam indolem ita nanſciſci ſoleant, ut ſpiritum ardentem ex iisdem deſtillatio eliciat, atque in acetum facilè deſciſcant, quod ipſum inſigni acore pollet, & ſpiritum acidum deſtillando exhibet; neutram tamen ejuſmodi mutationem in ſanguine hactenus obſervatam fuiſſe contendunt.

Deinde adverti volunt quòd cum in liquoribus vinoſis *fermentatio* & *depuratio* eodem tempore peragantur, & quaſi paribus paſſibus procedant, *depuratio* tamen ſanguinis in Febribus ejuſdem *æſtuationem* non comitetur, ſed conſequatur, id quod in paroxyſmo febrili per ſudores ſoluto, vel oculorum teſtimonio, patere exiſtimant.

Quod autem ad *Ebullitionem* attinet, difficilior illis hæc videtur analogia, quæque experientiam habet ſummoperè refragantem, in multis nimirùm caſibus, quoties

 ties

ties non adeò effrænis eſt cruoris orgaſmus, ut *Ebullitionis* appellationem mereri poſſit. Verùm utut ſit, (neque enim hiſce controverſiis me ullatenus immiſceri patiar;) quandoquidem *Fermentationis* & *Ebullitionis* vocabula apud recentiores Medicos plurimùm invaluerunt, ego quoque eadem ſubinde uſurpare non dubitaverim, dummodò ex jam dictis ſatis conſtet voces iſtas in hoc Tractatu clariori ſolummodò dicendorum explicationi inſervire.

Porrò febrilem hanc ſanguinis commotionem ob materiæ cujuſdam heterogeneæ, ipſique naturæ adverſantis, ſecretionem ab eâdem concitari, omne genus febrium malignarum teſtatum facit; utpote in quibus, iſtius ebullitionis ſanguinis beneficio, fit excretio ad cutim excrementi in eodem latitantis, & prava qualitate affecti.

Quinimò nec, meâ quidem ſententiâ, minùs liquet febrilem ſanguinis commotionem ſæpè (ne dicam

cam

cam ſæpiùs) non aliò collineare, quàm ut ipſe ſeſe in novum quendam ſtatum, & diatheſin immutet, hominémque etiam, cui ſanguis purus, & intaminatus perſtat, febri corripi poſſe; ſicuti in corporibus ſanis evenire, frequenti obſervatione compertum eſt, in quibus nullus apparatus morbificus, vel quoad plethoram, vel quoad cacochymiam fuerit, nulla inſalubris aëris anomalia, quæ febri occaſionem ſubminiſtraret. Nihilominus etiam hujuſmodi homines, præcedente inſigni aliqua aëris, victûs, cæterarumque rerum non-naturalium (ut vocant) mutatione, identidèm febre corripiuntur; propterea quòd eorum ſanguis novum ſtatum, & conditionem adipiſci geſſit, qualem ejuſmodi aër aut victus poſtulaverint; minimè verò quòd particularum vitioſarum in ſanguine ſtabulantium irritatio, febrim procreët. Etſi nequaquam dubitem materiam in ſanguinis deſpumati-

one poſt febrilem commotionem, ſolennitèr excretam, vitioſam eſſe; quantumvis ſanguis laudabilem anteà diatheſin obtinuerat: id quod vix magis mirandum eſt quàm quòd eſculentorum portiones aliquot corruptæ, & fœtidæ evadant, poſtquam inſignem in corpore alterationem ſubierint, ac jam à reliquis ſegregatæ fuerint.

II. Secundò ita mecum reputo, Indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo conſurgunt, in eo verſari, ut ſanguinis commotio intra modum naturæ propoſito congruentem, ſiſtatur; eâ nimirum ratione, ut nec hinc plus æquo gliſcat, unde periculoſa ſymptomata inſequi ſolent, nec illinc nimiùm torpeat, quo pacto vel materiæ morbificæ protruſio impediretur, vel ſanguinis novum ſtatum affectantis labefactarentur conatus. Adeò ut ſive materiæ heterogeneæ irritanti, ſive cruori res novas molienti febris ortus debeatur

beatur, Indicatio utrobíque eadem exiſtat. Hiſce poſitis fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu inſtituo.

Quoties mihi cum ægris res eſt, quorum ſanguis vel per ſe imbecillior exiſtit (uti ferè in pueris) vel juſtâ ſpirituum copiâ deſtituitur (ut in decliviore ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) à venæ-ſectione manum tempero. Enimvero ſi phlebotomiam his imperarem, ſanguis etiamnum citra ejuſmodi imminutionem plus ſatis debilis, deſpumationi ſuæ obeundæ prorſus impar redderetur; unde totius maſſæ perverſio, ac proinde forſan ipſius ægri interitus ſequeretur (quemadmodum ſi cereviſiæ aut aliûs cujuſvis muſti fermentatio intempeſtivè ſiſtatur, liquores illi vitium plerumque contrahunt.) Quippe particularum, quas ſemel exterminare cœperit, quæque, tametſi dum reliquæ cruoris maſſæ æquabilitèr immiſce-

rentur, puræ extiterant, jam verò putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaſerint, conſortium natura ferre ampliùs non poteſt. Quanquam haud me latet ægros temeraria ſanguinis miſſione mulctatos, convenientium Cardiacorum uſu aliquando ſervari, ſanguinémque ad tenorem defæcationi ſuæ peragendæ idoneum reſtitui poſſe. Sed præſtiterat plagam non infligi, quàm ſanari.

Attamen ubi in contrariæ indolis ſanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu & temperamento ſanguineo præditis reperiri conſuevit, primum in curatione locum Phlebotomiæ attribuo; quæ (præterquam in caſibus inferiùs memorandis) ſine ſalutis periculo hîc omitti nequit. Nam aliàs non ſolùm præ nimiâ ſanguinis ebullitione, Phreniti-dum, Pleuritidum, aliarúmque id genus inflammationum periculum immineret,

immineret, ſed præ copiâ etiam, impeditio omnimoda Circulationis, & totius maſſæ quaſi ſtrangulatus conſequeretur.

Menſuram quod attinet, mihi ſolenne eſt eam duntaxat ſanguinis quantitatem detrahere, quantùm conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis quibus immodicam ejuſdem commotionem obnoxiam eſſe diximus, incolumem præſtet. Æſtuationem verò illam deinceps rego ac moderor, Phlebotomiam vel repetendo, vel omittendo, Cardiacis calidis vel inſiſtendo, vel parcendo, ac denique alvum vel laxando, vel compeſcendo, prout motum illum vel efferari, vel langueſcere animadverto.

Poſt Venæ-ſectionem (ſiquidem ipſa juxta caſus præmemoratos neceſſaria fuerit) ſollicitus ſedulúſque inquiro nunquid ægrum vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propenſio ſub Febris initium interturbaverit Id ſi contigerit omninò medicamen Eme-

ticum

ticum præſcribo, niſi vel ætas tenella, vel inſignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum ſuaſerit. Sanè Vomitorium propinare, ubi iſtiuſmodi prægreſſa eſt vomendi proclivitas, adeò eſt neceſſarium, ut niſi humor ille expellatur, in ſentinam complurium malorum difficilium ſit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore, ægrúmque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maximè ſolitis eſt *Diarrhæa*; quæ utplurimum in deferveſcentiâ Febris conſequitur, quotieſcunque Emetica, quando ea ſuadebat indicatio, omiſſa fuêre. In febris quippe progreſſu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil ſubegerit Natura, & ad inteſtina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in ſtomacho fonte perpetìm ſcaturiente uſque adeò corroduntur, ut non poſſit non inſequi *Diarrhæa*.

Obſervavi nihilominus in Febribus

bribus quæ ineunte Vere graſſantur, omiſſionem Vomitorii, tametſi talis vomendi propenſio præceſſerit *Diarrhæam* neceſſariò non inferre; quam tamen aliâ quâvis anni tempeſtate infert; proindeque tunc temporis non adeò neceſſarium, etiamſi valde proficuum eſſe Emetici uſum arbitror.

Jam autem in eo verſatur iſtiuſmodi *Diarrhææ* periculum, quòd æger ſatis jam morbo debilitatus, enervatur ulteriùs,& præterea (id quod majoris eſt in ipſius noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere ſe ſanguis, ac vim ſuam exerere debebat ad deſpumationis officium peragendum, penitus præpeditur hâc emiſſione.

Jam verò nequid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem, niſi fortè vomitu eliminetur, hanc Tragœdiam (*Diarrhæam* dico) quaſi ex inſidiis aliquantò poſt daturum, inquiſitione inſtitutâ, nunquam ferè non

comperies,

comperies, ſiquando febrim *Diarrhæa* comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuiſſe, nec tamen Emeticum fuiſſe propinatum. Porrò etiam compertum habebis etiamſi proclivitas illa ad vomendum jampridem præterierit, Diarrhæam tamen quamprimùm Vomitorium exhibueris plerumque ceſſaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpius autem obſervavi Diarrhæâ ſemel abortâ, medicamenta adſtringentia vel nihil omninò, vel parùm admodum ad eandem ſiſtendam conferre, ſive intro-ſumpta, ſive exteriùs applicata.

Emeticum quale paſſim à me propinatur hujuſmodi ferè eſt. *Rec. Infuſ. Croc. Metall.* ℥vj. *Oxymel. Scillit. & Syr. Scabioſ. comp.* *ā a.* ℥ſs. *M. F. Emet.* Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis poſt leve prandium. Verùm quò tutiùs, ac feliciùs vomitio ſubſecutura ſuccedat, illud etiam

etiam in mandatis habetur, ut *Zythogalæ* ℔ vj, vel viij. ſint in promptu, quippe quòd periculoſa ſint iſta medicamenta niſi copiosè diluantur: Ideóque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, è veſtigio ſumendus erit hauſtus: quo facto, & inania illa tormina præcaventur, & vomendi conatus auſpicatò procedunt.

Sæpe miratus ſum dum fortè materiam vomitu rejectam aliquando curiosè contemplabar, eámque neque mole valde ſpectabilem, nec pravis qualitatibus inſignem, quî factum fuerit ut ægri tantum levaminis exinde ſenſerint. Nempe vomitu peracto, ſæva illa ſymptomata (nauſea *v.c.* anxietas, jactationes, ſuſpiria luctuoſa, linguæ nigredo, *&c.*) quæ & ipſos excruciârant, & adſtantes perterrefecerant, mitigari ſolent ac ſolvi, quódque morbi reliquum eſt εὐθύμως tolerari.

Illud hîc loci non omittendum erit, Si ægri conditio utrumque auxilium

auxilium poſtulaverit (Venæ-ſectionem intelligo, & Vomitorium) tutum omninò eſſe, ut Venæ-ſectio, Emetici exhibitionem præcedat; aliàs enim dum vaſa ſanguine diſtenta ſunt, periculum imminet ne ex violentis illis vomendi conatibus vel rumpantur vaſa pulmonum, vel Cerebrum lædatur, affuſo cum impetu ſanguine atque effuſo, adeóque æger Apoplexiâ correptus pereat. Cujus rei quamvis hiſtorias aliquot commemorare poſſim, illis tamen hîc ſuperſedere viſum eſt, monuiſſe contentus maximâ hâc in re cautelâ utendum eſſe.

Siquis autem quærat, quo tempore Febris Vomitorium exhiberi velim; dico, In ipſo planè febris initio, ſiquidem optio daretur, Emeticum propinarem: ita enim fiet, ut ab horrendis illis ſymptomatibus, ex humorum in ventriculo, locíſque vicinis deliteſcentium illuvie ortum ducentibus, ægrum præmuniamus; imò verè & for-

taſſe

taſſe in ipſis quaſi in cunabulis opprimamus morbum, qui aliàs cum ægroti periculo grandeſcet, ac longævus evadet: nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel ſubſtantiâ ſuâ in penitiores corporis partes tranſmiſſi cum ſanguinis maſsâ commiſcentur, vel ex ipsâ morâ pejores facti, atque venenatâ pravitate inquinati, ex foco ſuo jugiter pertranſeunti ſanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (ne longiùs abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet; fit enim aliquando ut intempeſtivâ operâ vomitum in illo morbo cohibere ſatagentes (ſive illud Laudano fiat, ſive adſtringentibus medicamentis) eo cohibito non minùs periculoſam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptíque, quorum excluſionem tantiſper permittere oportuerat ut ſatis evacuarentur, hoc pacto repulſi, vires ſuas, ac ſævitiam in ſanguine exercent, febrémque accendunt,

quæ

quæ ut mali moris, & gravibus ſymptomatis ſtipata eſſe ſolet, ita niſi propinato Emetico, tolli vix poterit, etiam ægro jam ne quidem vomituriente.

Quòd ſi nobis (ut ſæpe fit) ſerò accerſitis non licuerit Emeticum propinando, ægrorum ſaluti ſub febris initium conſulere; certè tamen convenire exiſtimaverim ut quovis morbi tempore illud fiat, modò vires eo uſque morbus non attriverit, ut Emetici vim ferre jam ampliùs nequeant. Equidem ego die febris duodecimo vomitum imperare non dubitavi, etiam cùm æger vomiturire deſiiſſet, neque ſine fructu: Eo namque Diarrhæam ſuſtuli, quæ ſanguinem in peragendâ deſpumatione impedivit; quin & ſeriùs idem facere minimè dubitarem, niſi virium attritarum ratio prohiberet.

Veſperi, celebrata jam vomitione, ſemper illud ago ut tumultum ab Emetico in humoribus excitatum conſopiam, & quietem

conciliem;

conciliem; ideóque ſub noctem, vel horâ ſomni Paregoricum quempiam hauſtum exhibere jubeo. Ex. gr. *Rec. Aq papav. rhæad.* ℥ij. *aq. mirab. & ſyr. de mecon.* āā ʒiij. *ſyr. papav. errat.* ℥ſs. *M. F. Hauſtus.*

At ſi vel ob copioſam ſanguinis jacturam, quam curationis decurſu paſſus eſt æger, vel ex vomendi frequentiâ, dejectionibúſque in Emetici hujus uſu factis, vel ex præſenti ejuſdem ἀπυρεξίᾳ, vel ex debilitate ejus, vel ex Febris jam declinantis vetuſtate, nullum jam ſuperſit in poſterum concitandæ nimiæ Ebullitionis periculum, tum metu procul habito, vice hauſtûs præſcripti, Diaſcordii ſatis largam doſin vel impermixti, vel aquæ alicui Cardiacæ ſociati exhiberi jubeo. Præclarum ſanè Medicamentum, modò eâ quantitate exhibueris, quæ remedii potiùs quam tituli menſuram impleat.

Hîc autem loci, priuſquam de

Emeticis dicendi finem faciam, prætereundum non eſt, omninò tutum non eſſe Vomitoria ex infuſ. Croc. Metall. parata puerulis, ullíſve infra adolenſcentiam conſtitutis; vel minimâ quantitate exhibere. Optarem equidem ut illius loco alia nobis tutiora, ſed ſatis interim efficacia ſuppeterent, quæ humorem hunc, in febris declinatione, ferè ſemper, niſi fortè verno tempore, Diarrhæam minitantem, radicitùs extirpare poſſit; vel ſaltem ut medicamento aliquo idoneo acrem iſtam materiam, ejúſque vim corroſivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhæam nequiret. Sæpiùs profectò mihi moleſtum illud accidit, quòd ad infantes, pueróſque febre correptos, accerſitus, indicationem conſpexi, quæ quidem medicamenti uſum ſuaſit, cujus ope extrà periculum collocari potuiſſent, quod tamen exhibere, veritus infælicem exitum, non ſum auſus. Verùm in

n adultis nullam inde noxam hactenus obſervavi, modò cum cautionibus prædictis Emeticum propinetur.

Vomendi exantlato negotio, illud mecum ulteriùs diſquirere ſoleo, utrum evacuationibus præ-greſſis non obſtantibus, ſanguis etiamnum adeò exæſtuet, ut illius effervenſcentiæ limites adhuc ponendi ſint, ac ſufflamen addendum, an verò eò uſque elanguerit ut indigeat incitamento; vel denique, an Fermentatio ad gradum idoneum, ac debitum reducta permitti ſibi abſque ægri periculo poſſit. De horum ſingulis nonnulla mihi dicenda ſunt.

1. Itaque ſi ſanguis eò uſque exæſtuet ut meritò adhuc ſuſpicari liceat, ægrum vel Phrenitidi, velalii alicui moleſto ſymptomati, ex nimiâ ſanguinis ebullitione prognato, obnoxium eſſe, poſtridiè Emetici exhibiti *Enema* præſcribo, idémq; repeti, pro re natâ jubeo; quo ſæpe fit ut ſanguine

nonnihil ventilato, refrigeratóq; illius efferveſcentia ſatis compeſcatur. Interdum tamen uſu venit, ut Venæ-ſectionem etiam ſemel adhuc atque iterum repetere neceſſe ſit, nempe in temperamentis admodum ſanguineis, & ætate florentibus, aut in iis qui nimio vini uſu, inflammatoriam quandam diatheſin ſanguini ſuo impreſſerunt. Verùm plerumque tanto, támque inſigni remedio (quale quidem eſt repetita Venæſectio) non opus eſt; ac proinde, ſi prædictos caſus exceperis, efferveſcentiam illam Enematum adminiculo ſatis reprimemus. Quare ſi ſanguis nimiùm æſtuet, atque efferveſcat, alternis diebus Clyſterem injici jubeo, idque ita fieri ad decimum uſque morbi diem vel circiter. Veruntamen ſi magna vis ſanguinis miſſa fuerit, vel æger ſit ætate provectâ, tunc temporis Enemata nulla impero, etiamſi ſanguis multùm efferbuerit. In his etenim caſibus, uti metuendum

endum non eſt, ne omiſſis Clyſteribus, ebullitio concepta eò uſque procedat, ut inſignis alicujus, & infeſti ſymptomatis periculum immineat ; ita certiſſimum eſt, eorundem uſu ſanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etſi minus propriè) tonum relaxari, eatenus quidem ut, in ſenibus præcipuè (neque enim illis Enemata tam proſperè ac juvenibus cedere ſolent) Naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quod ſi vena ſecta quidem fuerit, ſed non multùm ſanguinis emiſſum, tunc, utì dixi, Clyſteres aduſque decimam plus minùs diem impero; nonnunquam etiam aduſque duodecimam ; quod in illis præſertim obtinet , quibus ſanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui poſt Intermittentes Autumnales (ſive Tertianæ fuerint illæ, ſive Quartanæ) febribus continuis, ex purgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripiuntur; His ſi ſanguinem miſeris , pericu-

lum eſt, ne ſedimentum illud, quod prægreſſa fermentatio depoſuerat, in maſſam ſanguineam reſorbeatur, nováſque turbas excitet: Venæ-ſectionis itaque loco, rebus ita ſe habentibus, Clyſteribus utor, & quidem ad diem uſque duodecimum, modò æger ſit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

2. Verùm è contrario, ſive Venæ-ſectionem adhibueris, ſive omiſeris, ſi ſanguinis efferveſcentia nimis elangueſcat, adeóque ſtimulo egeat, ne Naturæ juvandæ impar fuerit; tunc equidem à Clyſteribus etiam ante diem decimum, multóque magis eo prælapſo, prorſus abſtinendum arbitror. Quorſum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulteriùs compeſcere atque reprimere conaremur? Quodſi verò poſt tempus illud, in morbi nempe declinatione, Clyſteribus utaris, profectò non minùs abſonum id fuerit, atque ab omni ratione

ratione alienum, quàm ſi quis efferveſcenti Cereviſiæ nimis amplum ſpiraculum aperuerit: Etenim aperto illo ſpiraculo præpeditur Natura, quo minùs ad morbificæ materiæ ſeparationem unitis viribus incumbat. Poſtquam igitur vel mediantibus evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἔξω βαλῶν poſitus fuerit, quantum ad illa ſymptomata attinet quæ ex nimiâ ebullitione naſcuntur, vel morbus jam declinaverit; quantò magis aſtrictam illi alvum præſtitero, tantò magis eum extra periculi aleam colloco: nempe febrili materiâ ad ſui concoctionem ſuaviter, ac blandè propendente. Quocirca ſi præcedentes evacuationes, ſanguineæ maſſæ quaſi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam ſuam periodum pervenerit, non ſolùm Enemata procul haberi volo, ſed

& Cardiacorum opem atque auxilium ſuggerendum arbitror, atque mox ad alvum adſtringendam memet accingo.

Cardiaca verò quod ſpectat, quoniam uſu mihi compertum eſt, eadem properè nimis exhibita non contemnendam noxam inferre (crudâ ſcilicet adhuc exiſtente materiâ, venâque nondum ſectâ, metuendum eſt ne in Cerebri membranas, aut pleuram decumbat) ideò curæ mihi ſemper eſt, ne Cardiaca exhibeantur, dummodo vel nihil omninò, vel parùm ſanguinis emiſſum, nulláq; alia inſignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis vigorem nondum exegerit; neque enim video, quorſum ſanguis ejus per ſe ſatis locuples, ulteriùs in ipſius perniciem diteſceret: Locuples autem atque opulentus ſatis eſt, neque ſuccendiculis eget, quamdiù evacuationes inſignes calorem ejus inſitum non proſtraverint. Hujuſmodi ægris domi naſcuntur

Cardiaca,

Cardiaca, & quæ foris adduntur, aut fruſtranea ſunt, aut etiam damnoſa: quapropter ego vel nulla omninò, vel ſaltem leviſſima, permiſerim. Interim verò ſi æger ex profuſis evacuationibus laſſus & languidus, vel ætate fuerit provectus, ſolenne mihi eſt, Cardiaca vel in ipſo febris initio propinare: Morbi autem die duodecimo, negotio tunc temporis ad ſecretionem vergente, medicamentis calidioribus liberaliùs indulgendum cenſeo; (imò paulò maturiùs idem fieri poteſt, modò non metuendum ſit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur;) Namque hoc tempore quò magìs calefecerim, eò magis concoctionem acceleravero. Neque reverâ cogitando aſſequi poſſum, quid ſibi velint Medici, cùm ſua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem adminiſtrandis, id quod in morbi initio accerſiti ſæpe faciunt: nihilominus

hilominus tamen eodem ipſo tempore medicamenta ejuſmodi imperare non dubitant, quæ febrim ſcilicet attemperare poſſint. Profectò enim eſt Febris ipſa Naturæ inſtrumentum, quo partes impuras à puris ſecernat : hoc illa modo plane imperceptibili præſtat ab initio, atque etiam in ἀκμῇ morbi, verùm in ejuſdem declinatione apertiùs, atque manifeſtiùs idem opus aggreditur, id quod ex urinâ cernere licet. Materiæ febrilis *concoctio* nihil aliud revera ſignificat, quàm peccantis materiæ à ſanâ ſeparationem. Hanc igitur ut acceleres, non ſatagendum neſcio quibus, attemperantibus, ſed Febris efferveſcentia tamdiu permittenda eſt, quamdiu ſalus ægrorum paſſa fuerit ; cum autem finem ſpectat, atque declinationem, ſecretione jam conſpicuâ, tunc quidem calidioribus medicamentis illam à tergo inſequemur, ad rem eo celeriùs ac certiùs perficiendam. Atque hoc

reipſa

reipſa eſt, febrilis materiæ concoctionem promovere; cùm evacuationes, & refrigerantia moras nectant, & curationem impediant, ipſamque ſanitatem jam appropinquantem abigunt, uti ſæpius à me fuit obſervatum.

Si fermentatio ſatis progrediatur, deſpumatio circa diem decimum quartum peragetur: Verùm ſi refrigerantia quælibet ſeriùs adhibueris, atque ita eorum ope effervescentia ſufflaminetur, mirum non eſt, ſi febris ad diem viceſimum primum, quin & in effœtis corporibus malè tractatis multo longiùs excurrat.

Illud porro obſervatu dignum eſt, quandoque accidere, ut æger Clyſterum, aliorumve catharicorum uſu circa declinationem morbi intempeſtivè præſcriptorum, parùm alleviari videatur, imò nonnunquam apyrexiâ omnimodâ frui, poſt diem autem unum alterumve ſenties, non tam priſtinam febrim vires ſuas redintigraſ-

ſe,

ſe, quàm novam accendi: rigor nimirum, atque horror ſubito invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem ſtadium (niſi forſan in intermittentium claſſem ſe reponat) decurſura, quod in præcedentibus monſtratum fuit. Cum ita ſe res habeat, non aliter tractandus eſt æger, quàm ſi antea febre non detentus fuiſſet, verùm quoad res agendas calcata jam veſtigia repetenda: deſpumatio enim, quæ cœptæ jam ebullitioni debetur, non niſi prædicti temporis, ſcilicet 14 dierum ſpatio peragetur, utcumque moleſtum fuerit ægro, à prægreſſo morbo ſatis jam debilitato, eouſque ſanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, paſſim ſunt ejuſmodi, quæ ſtatim ſubindicabo, quorum *moderatioribus* utor in morbi principio, æſtuatione maximè fervente; gradatìm ad uſum calidiorum, juxta morbi progreſſum, vel ebullitionis gradus pergens; ſemper memor licere,

licere, ſiquidem multum ſanguinis miſſum, vel æger ſenex fuerit, ut Cardiaca fortiora adminiſtrentur, quàm cum vel nulla præceſſerit Venæ-ſectio, vel æger ætate floruerit.

Moderata autem illa quæ dixi, Cardiaca fiunt ex aquis ſtillatitiis (*verb. gr.*) Borag. Citr. Scord. compoſ. fragor. Theriacal. cum admixtis Syrup. Meliſſophyll. Fernel. Caryophyll. & de ſucco Citr.&c. *fortioaa* verò ex pulver. è Chel. Canor. Comp. Bezoar. Confect. de Hyacinth. Theriac. Androm. aliisque ejuſdem indolis. Quæ ſequuntur in frequenti uſu ſunt.

Rec. Aq. borag. citri, ſcordii compoſ. & ceraſor. nigr. ā*a* ℥ij. *aq. cinamoni hordeati* ℥j. *margarit. præparat.* ʒij. *ſacchari criſtallini* ℥jſs. *Miſce. ſumat cochl.* iiij. *ſæpius in die, præcipue in languoribus.*

Rec. Aq. totius citri, & fragor. ā*a* ℥iij. *aq. cord. frig. Saxon.* ℥i. *aq. theriac.*

theriac. ſtillat. ſyr. meliſſophyl. Fernel. Caryophill. & de ſucco citri ãa ℥ſs. Miſce, f. Julapium; de quo capiat ſæpius.

Rec. Pulv. è cheliſ. cancrorum compoſ. lap. bezoardici Oriental. & Occidental. contrayervæ ãa ℈ij. fol. auri n. j. Miſce, f. pulvis ſubtiliſſimus: Capiat ad quant. gr. xij. quoties opus fuerit; ex ſyr. è ſucco citri, caryophill. ãa ʒiij. ſuperbibendo cochl. aliquot Julap. præſcript.

Rec. Aq. theriac. ſtillat. ℥iiij. ſemin. citri ʒij. contundantur ſimul & f. Emulſio. Colaturæ adde ſacchari perlati q. ſ. ad gratum ſaporem. ſumat cochl. ij. ter in die.

Plures verò formulas recenſere ſupervacaneum arbitror, quoniam & innumeræ ſunt aut eſſe ſaltem poſſunt, & in morbi decurſu juxta varia ejus tempora, ac diverſa ſymptomata, variandæ ſunt.

3. At ſi Fermentatio neque nimium æſtuet; neque langueat; eam

eam in iſto gradu relinquo, nec nullis remediis utor, niſi ægrorum vel amicorum, quibus ſtipantur, importunitas à me aliquid extorqueat, quod ipſis citra inſtituti,& ſcopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermittam, me ſæpius ad *tenuis conditionis homines*, quorum crumena prolixo apparatur Medico ferendo non erat, accerſitum, nil feciſſe aliud poſt Venæ-ſectionem, & vomitionem (ſiquidem eas poſtulaſſet indicatio) peractam niſi quod ipſis præſcriberem, ut toto morbi tempore lecto defixi, non niſi juſcula avenacea, & hordeacea vel ſimilia haurirent ; tenuem cereviſiam (dempto frigore) moderatè biberent ad ſitim ſedandam ; & versùs febris finem, cœptâ jam ſeparatione, ſiquidem ègnior eſſet, ad eam juvandam fortiorem ſubinde potum, Cardiacorum loco, bibere ipſis permiſi : Atque ita ſine ulteriore aliquo apparatu, niſi quod leve Catharticum

tharticum in fine morbi addere ſoleam, eos ſalvos, & incolumes dimiſi.

Sed ut ad inſtitutum meum revertar, ſi prædicta methodus ſollicite obſervata fuerit, uſitatò circa 15 diem ex laudabilis in Urinâ ſeparationis ſigno; tum etiam ex manifeſtâ omnium ſymptomatum remiſſione percipio, tempeſtivum tunc eſſe potionem purgantem exhibere, quæ ſedimentũ è prægreſſa fermentatione hic illic depoſitum ſubducat; quod niſi tempeſtivè factum fuerit, periculum eſt, ne in ſanguinis maſſam remigret; ejuſdemque febris recidivam conciliet; vel etiam ſuâ in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, morâ, in mineram, tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum, ſeparatione jam factâ, humores craſſi ac impuri ex arteriis ſanguini in venis refluo, immiſſi, regreſſum ejus facilè impediunt, ex quo varia obſtructionum, ac fermentorum genera naſcuntur. Ubi

Ubi tamen animadvertendum, non adeò planè neceſſarium eſſe poſt febres Vernales, atque poſt Autumnales purgationem celebrare; idque propterea quod ſedimentum à Vernalibus depoſitum tum copiâ, tum qualitate terreâ, malignâque ab Autumnali ſuperetur. Quod ipſum etiam in Variolis obtinet, multíſque morbis aliis Verno tempore graſſantibus, in quibus Purgantium omiſſio non tam grave periculum (quod ego quidem obſervaverim) quàm in caſibus priùs memoratis, inferre ſolet.

Et ſanè non multùm is veritatis tranſiliret limites, qui affirmaret ab hoc capite (purgandi ſcil. poſt morbos Autumnales omiſſione) plurium morborum colluviem, quàm ab ullo alio, quo demumcunque cauſarum fonte, dependere.

Si valdè debilis ſit æger, vel alioquin perfecta adeò depuratio facta non fuerit, ut audactèr poſ-

ſim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam ſeptimam; quo tempore ſequentem, vel ſimilem, pro ratione ægri virium, potionem propino. *Rec. Thamarind.* ℥ſs. *fol. ſennæ* ʒij. *rhabarb.* ʒiſs. *Coq. ſ. q. aq. Colaturæ* ℥iij. *diſſolve mannæ & ſyr. roſac.* ãa ℥j. *Miſce f. potio cap. mane.*

Purgatione peractâ, ægrum, hactenus lecto, ex præſcripto meo, defixum, ſurgere, & paulatim ad priſtinam victûs rationem reverti jubeo. Ea quippe, quam ad hoc uſque tempus præſcripſi, eadem propemodum eſt cum illâ quàm modò commemorabam; uti juſcula avenacea, & hordeacea; panatellæ ex pane & vitello ovi, in aquâ cum ſaccharo confectæ; juſcula tenuia ex decocto pulli; Cereviſia tenuis lupulata, cui quandoque æſtuante ardore febrili, immiſceri poteſt ſuccus Aurantiorum recens expreſſus, & ſuper ignem ad cruditatis tantummodo ſublationem coctus; & his

ſimilia;

ſimilia; quamvis juſcula Avenacea ſint inſtar omnium. Negare verò cereviſiam tenuem, quæ ſubinde in mediocri quantitate ſumatur, ſeveritas eſt minimè neceſſaria, imò ſæpenumerò etiam detrimentoſa.

Ad *Epiſpaſtica* quod attinet, quæ tam crebri uſus ſunt, præterquam quod non videam, quâ ratione iſtum in partibus muſculoſis, quibus illa hærent, ichorem evacuando, ullatenus valeant ſanguinem ab iſta febrili materiâ, quæ ipſum commovebat, liberare; ægro potius moleſtiam ac dolorem ex cutis vulnere faceſſunt, eúmque nimis jam morbo ſuo cruciatum ulterius divexant. Neque, licèt iis ego ſæpe uſus ſim, ſic ut benè ſe habuerint ægri, inferre poſſum, ipſa aliquid prodeſſe; inque eam planè ſuſpicionem propendeo, ægrum haud majori jure veſicatoriis iſtis, quàm plumeo lecto, ſanitatis ſuæ reſtitutionem debere. Nempe ſæpenumero inefficax medicamentum fortuna nobilitat.

Accidit interdum (maximè in ſenibus) ægrum febri jam curatâ, & corpore ſatis jam ſupérque purgato, nihilominùs valde debilem eſſe; & quandoque tuſſi, interdum etiam ſcreatu, magnam glutinoſi, viſcosíque phlegmatis copiam expectorare: quod ſymptôma non tantùm ægro terrorem injecit, ſed & ipſi Medico, præſertim minùs cauto, impoſuit, eumque in opinionem induxit, quaſi affectus iſte Phthiſi viam ſterneret; licèt obſervaverim ego, rem adeò periculoſam non eſſe. Hoc in caſu ægrum jubeo Vinum Malaganum annoſum, vel Falernum, ſive Muſcatum, cum pane toſto ei immiſſo, bibere; quod craſin multùm prægreſsâ æſtuatione ſanguinis debilitati (proindéque nuper-ingeſtorum ſuccis aſſimilandis imparis) corroborans, ſymptoma illud paucorum admodùm dierum ſpatio abigit, ut crebrâ experientiâ mihi conſtat.

Hâc ipsâ, quam propoſuimus ratione,

ratione, ægrum à multis affecti-bus, ſymptomatíſque, quæ malignitati tribui ſolent, tutum præſtabimus; cùm nihil magis ſolitum ſit Medicis in arte ſuâ minùs exercitatis, quàm, quando medicamentis nimis refrigerantibus, vel uſu Enematum intempeſtivo, craſin ſanguinis ita relaxârint, Naturámque in perficiendâ ſanguinis depuratione adeò debilitarint, ut animi deliquia, aliáque ſymptomata (quæ genuina ſunt ejuſmodi impedimentorum arte poſitorum effecta) contingant, *malignitati* culpam tranſcribere: at ſi diuturnitas in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tum quicquid eos in medelâ deinceps fatigat, id *Scorbuto* acceptum referunt: quamvis reipsâ neque ſymtomata, quæ accidebant, quamdiu vigebat morbus, *malignitatis* erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus, *Scorbuti*, ſed utrumque rei malè geſtæ debetur, quemadmodum
 crebrò

crebrò id à me obſervatum eſt.

Non quod ego, aut quiſquam alius, qui Morborum hiſtoriam vel delibaverit, neſcius eſſe poſſit, Febres eſſe, quæ non intemperie ſolâ, aut putrido tantùm calore, ſed etiam malignâ & venenatâ qualitate (cujus ſigna evidentiſſima in ægris non poſſunt non apparere) conſtent: vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum Febre *Scorbutum* & complures alios morbos poſſe; hoc tantùm dico, has affectiones immeritò ſæpe in litem vocari.

Si fermentatio ſanguinis ritè proceſſerit, fiet omninò materiæ morbificæ deſpumatio intra tempus modo dictum. At ſi remedia refrigerantia, vel Enemata ſeriùs exhibita fuerint multo longiùs excurret febris, præcipue in hominibus grandævis, malè à medico curatis; ad quos quandoque accerſitus, poſtquam febri per quadraginta dies & ampliùs laboraverant, nihil non expertus fui quo deſpu-

deſpumationem ſanguini inducerem: ſed nempe uſque adeo debilitatus erat ſanguis, partìm ſenio, partìm enematibus, & medicamentis refrigerantibus, ut neque Cardiacis, neque ullis aliis corroborantibus remediis ſcopum meum aſſequi poſſem; ſed vel illorum Febris, virium ſuarum tenax permanebat, vel alioqui, ſi adeſſe videretur ἀπυρεξία, vires ægrorum admodum proſtratæ erant, & tantùm non emortuæ.

Aliorum autem remediorum ſucceſſu fruſtratus, aliò conſilium vertere ſæpe coactus fui, cum ſucceſſu non vulgari; nempe adoleſcentulornm vivum vegetumque calorem ægris applicando. Nec eſt quod quis multùm miretur, hâc methodo, licet inuſitatâ, ægrum tantopere corroborari, naturamque debilitatam juvari, ut ſemet à materiæ ſecernendæ, eliminandæque reliquiis exoneret; cum proclive ſit intelligere, inſignem effluviorum vegetorum

 copiam

copiam à ſano,& athletico corpore in corpus ægri exhauſtum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præſtare valuiſſe, quod modò præſcripta methodus præſtitit; ubi calor applicatus tum magis eſt humano corpori congener, tum ſimul blandus, humidus, æqualis, perenniſque. Atque hæc ratio, ſpiritus, & halitus, forſitan Balſamicos, in ægri corpus immittendi, ex eo quo ipſe illam adhibui tempore, licèt aliena primum videretur, ab aliis cum ſucceſſu fælici fuit adhibita: neque profectò me pudet hujus remedii meminiſſe, tametſi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti ſupercilio contemnentes, me forſitan hoc ipſo nomine aſpernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac ſalutem vanis illorum opinionibus longe anteferendam cenſeo.

Praxis hactenus commemorata non-

nonniſi febres continuas ſpectat in genere; At in medelâ febrium, diverſitas, quæ ex differentibus ejuſdem anni tempeſtatibus, atque etiam ex unius anni ab alio diſcrimine ſuboritur, me quidem judice non minus animadverſione digna eſt, quàm ea quæ naſcitur ex variis ægrotorum temperamentis. Et ſane inter præcipuas cauſas, cur febrium medela uſque adeo fluctuet, virorúmque etiam doctorum conatus tam malè cedant, hanc enumerandam exiſtimaverim; quod Practici obſervationes ſuas, quas ex fælici unius pluriumve febrium, in hac vel illa anni tempeſtate, curatione inſtituerunt, febrium omnium, in quavis tempeſtate, vel quovis anno, medelæ ſolent accommodare: id quod æquè periculoſum judico, ac ſi medicus diverſas ægrorum temperies, ſingulis peculiares, non reſpiciat, ſed eandem omnibus in eodem morbo medicinam promiſcuè exhibeat.

Primùm,

Primùm, ut de variantibus medendi rationibus, quæ diverſarum anni tempeſtatum febribus ſunt accommodæ, diſſeram: expendendum eſt, licèt alia aliundè inter febres diſcrimina concedi poſſint, eas tamen præcipuè ſecundum ſubjectam materiam, cui febrilis inhæret commotio, diſcrepare; iſtam verò materiam ſecundùm diverſam ſanguinis diatheſin, prout ea ab hac vel illa anni tempeſtate inducitur, diſcrimen ſuum nanciſci. Ea quippe febrilis commotio, quæ tempore *verno* contingit, in ſanguine naſcitur, omnibus ſuis ſpiritibus vegeto; *autumnalis* verò in ſanguine, à prægreſſæ ætatis calore, ejuſque vi, atque effectibus ad pauperiem redacto. Ac prout accidit, febrem pro duarum iſtarum tempeſtatum viciniâ, vel diſtantiâ, ſanguinem invadere, ita morbus magis vel minus de fermentationis, ad hanc vel illam pertinentis, naturâ participat. Hiſce conſentanea

tanea ſunt, quæ in praxi noſtrâ obſervamus, nempe, *cæteris paribus*, febres autumnales magis eſſe periculoſas, pejoriſque notæ ſymtomatibus ſtipari, quàm vernales; cùm decocti ſint atque abſumpti magis in ſanguine ſpiritus, autumnali tempore, quàm verno: quæ cauſarum una eſſe videtur, quòd evacuationes, maximè ſanguinis (qui non modò ſpirituum vehiculum eſt, ſed & penu) adeò ſint in autumno damnoſæ, quamvis prodeſſe ſoleant tempore verno.

Atque forſan ab illa degeneratione, quæ ſanguini crebrò in febribus autumnalibus, præcipuè ex præmemoratâ ſpirituum pauperie, accidit, ſæpius venenata illa naſcitur ſanguinis qualitas, quæ non modò iſta mali moris ſymptomata febrim comitantia, ſed nonnunquam etiam febrim ipſam progignit: natura quippe vehementèr ab ea irritata contra ipſam inſurgit, neque alio conſilio novam hanc ebullitionem auſpicatur,

quàm

quàm ut malignitatem dictam eliminet : unde potius incumbet medico, illam alexipharmacorum ope expugnare, quàm evacuationibus, & medicamentis refrigerantibus febri reſiſtere, quam videtur in aciem produxiſſe natura ad venenatam perniciem debellandam. Inſigne hanc in rem exemplum ſuppetit in peſte, quæ febri deſtituta multo eſt periculoſior, quàm ſi eandem haberet comitem. Et ſane quævis malignitas, quæ ſanguinem adoritur, ſi ipſe ex ſe non valet ciere ebullitionem, vel, ſiquidem valet, impeditur quo minus id præſtet, neceſſariò vel lethalem, vel diuturnum morbum reddit : *lethalem* quidem, quando illa totâ ſubſtantiâ contraria naturæ, humanam temperiem abditâ proprietate corrumpit, deſtruitque : *diuturnum* verò, quando, licet naturâ ſuâ, & occultâ agendi ratione apta ſit corpori magnopere nocere, illudque ſensìm conterere, ſubitò tamen

men hominem interficiendi vim non habet. Interim malignitatem aliquam, quæ aliàs ex pravitate ſuâ neceſſariò mortem infert, eſſe poſſe ſalutarem, ubi ſanguinis datur ebullitio ad eam eliminandam, peſtis ipſa aliquando teſtatum facit. At ubi nulla eſt ejuſmodi ebullitio; ad illam univerſim, & quaquaverſùm expellendam, ibi proinde morbum diuturnum reddi, itidèm patet in Scorbuto, Lue vereneâ, &c.

Verùm, ut ad caput rei, à quo diverticulum feci, revertar, obſervavi in febribus *autumnalibus* ſanguinem qualiumcunq; febricitantium mittendum eſſe parcè, non adultorum verò, vel ætatis florem egreſſorum nequaquam. Medicamenta refrigerantia exhibentur cum periculo, niſi febris nimium exæſtuet, ac æger ſit juvenis. Valde neceſſaria vomitio, ubi vomendi fuit propenſio: At in febribus *vernalibus* ſanguis qualiumcunque mitti poteſt moderatè:

deratè: hominum ætate florentium, copiosè. Clyſteres & medicamenta refrigerantia valde proſunt, quando juvenis eſt æger, nec declinat febris, nec prolixa ſanguinis miſſio præceſſit. Vomitio, ubi vomendi fuit proclivitas, non abſolutè neceſſaria, ſatis tamen commoda. Nec vomitorii omiſſio *Diarrhæam* planè infert in febris declinatione. Nunquam hactenus obſervavi, ventrem durum, vel pedes tumefactos excepiſſe febres *vernales*, ſive continuæ, ſive intermittentes illæ fuerint. Poſt *autumnales* verò, admodum frequens eſt utrumque, maximè ubi copiosè miſſus fuerit ſanguis, vel in puerili ætate conſtitutus ſit æger, vel etiam ætatem vegetam exceſſerit. Tumor qui puerulis accidit, imprimis ventrium eſt; qui hominibus, ætatis florem egreſſis, plerunque pedes primò, fortè etiam ventres deinceps, quando ad Hydropem vergit, occupat.

Secundò, ut de eo porrò inter febres

febres diſcrimine loquamur, quod ex quorundam Annorum ab aliis differentiâ oritur, proindeque de medelis ad ipſas eo nomine pertinentibus; notandum eſt differentiæ illius inter unius & alterius anni febres rationem dari ſemper ex cauſis manifeſtis non poſſe; quandoquidem ſæpe fit, ut unus annus ſit epidemicus, non quoad Peſtem duntaxat, ſed etiam quoad febres, nonniſi malignitate ordinariâ minaces, ubi rationem aſſignare non poſſumus ex alimentorum vitio, neque ex inferioribus exhalationibus in Aëre putreſcentibus, neque ex temporum tempeſtatumque inordinatis, atque inæqualibus mutationibus, in calidum, & humidum vergentibus: Sed iſtam conſtitutionem, cæcæ, malignæ, & inexplicabili Aëris perniciei nobis inimicæ ſobolem eſſe hactenus fateri cogimur.

Atque uti nulla dari ratio poteſt differentiæ inter unius & alterius Anni febres, ſic nec ulla dari poteſt

poteſt circa Prognoſtica, de ſequentis partis anni ſalubritate, vel inſalubritate, ex commodâ vel incommodâ præteritæ partis temperie, inſtituta. Hyemes quippe Ann. 1662. & 1663. quarum alteram ob clementiam tantùm non præternaturalem, alteram verò ob rigorem, mirabantur omnes, ſalubres admodum æſtates, & autumni conſequebantur.

Ego in meâ praxi haſce duas duntaxat obſervationes de Prognoſticis cepi, quæ inſtitui tempore æſtivo poſſunt, ſitne autumnus proximus (quoad febres dico) ſalubris futurus, an minus talis.

1. Obſervavi, quod quando febres, ſive continuæ, ſive intermittentes, præmaturè apparuerunt, ut circa feſtum S. *Johannis*, temperies ſecuta fuit valde epidemica; imprimis ſi *Quartana* (genuina Autumni ſoboles) hìc illìc à tempore modò dicto quoſdam invaſit. Anno 1661. quo, præter febres continuas, Tertianæ

præ-

præſertìm malignæ admodum furebant, inq; multis locis, correptis ferè integris familiis, maximam hominum ſtragem edebant; eo, inquam, anno, memini, fœminam quandam ædibus meis vicinam, primo Quartanæ ſuæ paroxyſmo ipſo S. *Johannis* Feſto correptam fuiſſe. Complures alii, circa idem tempus præmaturum, febribus illis correpti fuere, quæ poſtmodùm adeò epidemicæ evaſerunt: quod argumento eſt, magnum tum fuiſſe in iſtâ, quæ tunc obtinebat, aëris temperie, ad iſtos morbos apparatum, qui deinceps procedente anno ſtipatiores graſſabantur.

2. Notavi, ſi inſectorum examina æſtate abundaverint, maximè verò muſcæ domeſticæ, autumnum proximum valdè inſalubrem futurum; id quod in prædicti anni 1661. totâ æſtate obſervabam, ſed in duorum ſequentium annorum, quæ adeò ſalubres erant, æſtatibus, admodùm

E pauca:

pauca: ubi tamen notandum, hanc quam modò diximus, inſectorum copiam, ipsâ ingruente Peſte, non adeò obſervari.

Exceptis his duobus, reliqua Prognoſtica omnia fallacia obſervavi; ita ut conſtitutionis epidemicæ adventantis præſenſio difficilis admodùm videatur, nec ſignis ullis, aut rationibus ſatis conſpicua.

Neque minùs difficile eſt, certam aliquam atque determinatam curandi rationem proponere, quæ diſcrimini febrium, ex annorum variâ temperie dependenti, accuratè reſpondeat; quàm (utì jam dictum) ipſius illius varietatis cauſas explicare, vel etiam quàm prognoſtico aliquo diu anteà facto, prædicere quantum inter hunc annum, v. gr. atque alium, quoad ſalubritatem, vel inſalubritatem diſcriminis intererit. Veruntamen quæ nobis, hæc ipſa attentè obſervantibus, ſeſe obtulerunt, paucis exponere non gravabimur.

In febribus igitur autumnalibus, quæ in conſtitutione epidemicâ, atque in anno, quo morbi Autumno peculiares (quales ſunt Quartanæ, Tertianæq; maligniores) ſolito maturiùs, putà menſe *Junio*, vel *Julii* initio, occurrerint, venæ ſectio maximo periculo non vacat. Id quod in Autumno anni (de quo jam locuti ſumus) veriſſimum eſſe experientia teſtata eſt: tunc enim temporis, præſertìm in primo Autumno, phlebotomia maximam partem lethifera viſa eſt; niſi forte ægri, in ipſo ætatis vigore conſtituti, ſanguinis jacturam quodammodo ferre poterant; quo quidem in caſu, tametſi mortem non intulerit, morbum tamen longum, ac periculi pleniſſimum, atq; ſymptomatibus ſæviſſimis ſtipatum ſunt experti. Ego certè ab aliis evacuationibus paria pericula ſeſe obtuliſſe non memini; atq; ſpeciatìm ab illis, quæ per *Emetica* fiebant, quales plerunque tum in illâ, tum

etiam in ſimilibus aliis conſtitutionibus malignis, exitum ſatis fælicem habuerunt. Verùm ut ut hæc ſint, jamdudum didici, oportere, ut Medicus hâc in re verſatilis ingenii ſit, atque pro re natâ conſilium capiat, hoc eſt, pro temporum, atq; ægrorum temperie praxin ſuam ſubinde mutando, vel potiùs levitèr flectendo, huic ſcenæ tot diſcriminibus variegatæ commodè quantum fieri poteſt, inſerviat. Illud interim (ut tandem aliquando argumento præſenti coronidem imponam) affirmare poſſum, generalem illam methodum jam traditam (quantum quidem ego hactenus obſervatione attentâ conſequi potui) febrium omnium curationem ſuo ambitu commodè ſatis complecti; licèt non ignorem, ſubinde varias anni tempeſtates, atque ipſorum annorum varietates prohibere, quò minùs certos aliquos limites figere poſſimus, quos ultra citraq; progredi, aut conſiſtere non liceat.

at. Præſtiterit certè, quando febres graſſari incipiunt, diligentèr illorum impetum atq; morem obſervare, quibus etiam præſidiorum generibus ægri juventur, vel lædantur, ut quamprimùm, *his* repudiatis, *illis* utamur. Quod ſi illud fiat, exiſtimo reipsâ aliquando, facto periculo, compertum iri, medendi rationem hactenus expoſitam quam-minimùm à ſcopo aberrare. Ad me certè quod attinet, rariſſimè ab illa mihi deviandum ſenſi, *vel* in caſibus malignis; quibus egregiè accommoda eſt, quòd fermentationem debitam ſuſtineat, (optimum naturæ organum) cujus ope omnem materiam venenatam in ſanguine latitantem expellit atq; amolitur.

Sectio Secunda.

De Symptomatibus febres continuas comitantibus.

METhodus hactenus enarrata, ſi quis illam prudenter, & cum deſtinato animi conſilio obſervaverit, ægros, ſi non ab omnibus, ſaltem à pleriſque moleſtis illis ſymptomatibus immunes præſtabit, quæ continuas febres vel comitari, vel iiſdem ſupervenire ſolent, quæq; Medicum animi ancipitem, atq; ſæpè in curationis decurſu conſilii penè expertem reddunt, immò & illius curæ commiſſos non raro è medio auferunt, etiamſi morbi natura mortem non interminari viſa ſit. Sed quandoquidem vel ægrorum culpâ, Medicum non ſatis opportunè accerſentium, vel ipſius Medici minori ſive peritiâ, ſive cautelâ, ejuſ-

modi

modi accidentia ſæpiſſimè oborta cernuntur, non gravabimur peculiarem eorundem curam ſummatìm hìc attingere; verùm ad ea tantùm ſymptomata me reſtringam, quæ, tametſi ſæpenumerò præverti potuerint, modò viâ, atq; ordine prædicto quis uſus fuiſſet, cum tamen ſemel acciderint, diverſam quandam, ſibiq; propriam curam poſtulant.

Atq; (ut hinc ordiar) ſi æger, vel calidiora medicamenta minùs properè atq; intempeſtivè ſumendo, vel calido nimis temperamento ſuâ naturâ fretus, in *Phrenitidem* prolapſus fuerit; vel (quod proximè illuc accedit) ſi non omninò dormiat, ſæpe exclamet, aut inconditis vocibus utatur, ſi vultu ac loquelâ ferociat, ſi medicamenta, potumve communem avidè & quaſi raptìm bibat, vel denique urinam habeat ſuppreſſam; in hoc, inquam, caſu, liberaliori manu, quàm ſuprà indulſi, ad venæ ſectionem, clyſteres, ac medi- *Phrenitis.*

 camenta

camenta refrigerantia me accingo, verno tempore præſertìm, (quo etiam aliàs ſymptomate hoc non apparente, juvenes atq; vegeto calore præditi, ejuſmodi auxilia ſine multo diſcrimine admittunt) atq; talibus remediis utens, ægrum eouſq; ſuſtinere conor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat, quo tempore non admodùm difficile erit eum & à morbo & à ſymptomate unâ eademq; operâ liberare: id quod fiet *Narcoticum* aliquod medicamentum in largiori paulò doſi exhibendo. Quamvis enim febre vigente, quæ ναρκώσεως vi prædita ſunt non omninò proſint, neq; deſtinatum à Medico ſcopum feriant; tamen opportunè, & in declinatione morbi adhibita, præclaros effectus edunt: antea verò prodeſſe non poſſunt, partim quia fermentationem vi atq; impetu procurrentem ſiſtere nequeunt, etiam in maximâ doſi exhibita, partim verò (quod quidem majoris

majoris adhuc momenti eſt) materiæ peccanti tunc temporis maſſæ ſanguineæ æquabilitèr admiſtæ, neq; verſus ſeparationem adhuc vergenti, ab exhibito hujuſmodi medicamento manus injicitur, adeoq; depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verùm ſive hæc ratio ſit hujuſce phænomeni, ſive alia aliqua magis abſtruſa, judicent illi, quibus animus atq; otium eſt talia ſpeculari. Interim ex fideli atq; idoneo obſervationum plurimarum complexu rem ipſam certiſſimam eſſe pronuncio, *Laudanum*, vel alia quævis Narcotica in principio, augmento, vel ſtatu morbi ad ſymptoma hoc levandum, vel non prodeſſe omninò, vel, quod ſæpe accidit, etiam obeſſe; verùm in ejuſdem morbi declinatione eadem mediocri doſi adhibita non ſine ſucceſſu uſurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo uſus ſum, nec fruſtra; citiùs autem nunquam proſperè exhibitum

bibitum novi. Quodſi autem illius uſum ad decimum quartum uſque diem diſtuleris, tanto magis proficuum evadet, ſeparatione nempe perfectiori tum factâ. Neque verò hæc mora, tametſi forte aſtantes magnopere perterrefaciet horrendum hoc ſymptoma, mortem ſtatim ſubinfert; cùm ſæpe obſervaverim, hanc rem plerunq; inducias ferre poſſe ac ſolere, donec ad Narcotica deſcendere fuerit opportunum; ſaltem ſi caveatur nè *Cardiacis*, calidiſq; medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberiùs, quo caſu ægri ſubitò pereunt. Narcotica quibus ego uti ſoleo, ſunt vel *Laudanum Lond.* ad gr. I. vel ſequens. *Rec. flor. Paralyſ. M.* I. *Coq. ſ. q. aq. ceraſor. nigr. Colaturæ* ℥iij. *Diſſolve ſyr. de meconio* ſs. *ſucci limonum* g. viij. *vel* x. *Miſce.*

Illud unicum hìc addere placet, quod ad hanc rem obſervaſſe non inconſultum arbitror; nempe

pe ſi ſymptoma hoc eouſque inducias ferat, ut æger ante aſſumptum Narcoticum commodè purgari poſſit, medicamentum illud tanto fæliciùs effectum ſuum editurum. Quocirca ego imperare ſoleo Pil. coch. ma. ℈ij. in aq. Betonicæ diſſolut. atque hoc 10 vel 12 horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuendum eſt à tumultu illo, quem calidior illa maſſa pil. aliàs excitare ſolet; ſubſequentis enim Narcotici vis penſabit illas turbas, & quietem ſuaviſſimam, blandiſſimamq; inducet.

Quodſi vigiliæ ultra febrem excurrant, ceſſantibus aliis ſymptomatibus, obſervavi, linteum in aqua roſar. immerſum, & frigidè ſincipiti, ac temporibus applicatum, plus quàm Narcotica quævis prodeſſe.

Proximo loco de *Pleuritide*, ejuſq; medicatione, pauca ſubjungam. Et quidem non me latet, receptam à Medicorum vulgo *Pleuritis.*

ſen-

ſententiam eſſe, febrem illam continuam, quæ pleuritidi ſe comitem adjungit, à phlegmone membranæ coſtas ſuccingentis, cordiq; vicinæ, ortum ſuum ducere, adeoq; pleuritidis reſpectu, ſymptomatis rationem obtinere. Neque omninò diſplicet hæc ſententia: interim ex aliâ parte exiſtimo pleuritidem ipſam ſymptomatis vicem ſubire, reſpectu febris illius eſſentialis quâ primò correptus eſt æger, antequam pleuritis nempe ſupervenerat; hâc autem accedente, prior illa febris genium ſuum deponere mihi videtur, vel potius in pleuritidem converti, quæ jam ex phlegmone prædictâ novam febrem ſibi aſciſcit, eâq; ſtipatur. Atque poſterior hæc febris ita ſubnaſcens pari paſſu cum pleuritide ambulat, cumq; eâ ſtat, caditque. Certè crediderim, difficilè admodum futurum, ut quis, examine diligentèr inſtituto, exemplum proferat pleuritici alicujus, qui do-

lore

lore lateris (ſigno hujus affectûs adeò luculento) tentatus fuerit, antequam febris inſultum aliquem, ſaltem leviorem fuiſſet expertus. Nam dolor ille nunc quidem citiùs, nunc ſeriùs invadit, verùm (quantum obſervare hactenus mihi licuit) nunquam niſi poſt febrim, atque hinc (ut ſententiæ propriæ morem geram) pleuritidem inter *accidentia* enumero, febrem conſequentia.

Pleuritidem vero naſci arbitror ex materiæ febrilis præcipitatione in pleuram vel muſculos intercoſtales; atque illud quidem in ipſo fere febris initio accidere, crudâ adhuc exiſtente materiâ, nondumque per idoneam ebullitionem ſubactâ, adeoque nec ad ſeparationem debitam per loca magis conferentia, præparatâ. Atque hoc incommodi ſæpiſſime ex intempeſtivo ac præpoſtero calidorum medicamentorum (ut Pul. Comitiſſæ, Aq. Alexipharmacæ, atque his ſimilium) uſu infertur; qualia

qualia frequentèr à Nobilibus quibuſdam fœminis exhiberi ſolent; quarum interim benevolentia charitaſque multo melius in paſcendis pauperibus quàm in iiſdem medicandis, me judice, collocaretur. Atque illæ quidem eo conſilio (ſi tamen ullo utantur) id faciunt, ut in primo febris inſultu provocetur ſudor; parum cogitantes, quàm inconſultò atque infelicitèr idem tentent. Natura enim hoc pacto turbata humores adhuc crudos exiſtentes expellere, qua data porta, cogitur: atque adeo nunc in cerebri meninges impetu fertur materia febrilis, indeque phrenitis naſcitur; nunc ad membranam coſtas ſuccingentem idem malum appellit, ex quo pleuritis oboriri ſolet; præſertim ubi ægrorum ætas, ac temperamentum, annique *tempeſtas inter ver atque æſtatem* ambigens, ſua etiam ſymbola ad hanc rem contulerint: certè enim tempeſtate illâ febres in pleuritidem tranſire proclives

proclives ſunt: Ad hujus itaque ſymptomatis remotionem, hâc utor methodo.

Quamprimum accerſitus fuerim, jubeo, ſi res patiatur, ſanguinem liberalitèr ex brachio affecti lateris mitti. Mox unguentum aliquod accommodum ex ol. lilior. chamæm. ung. dialthææ & his ſimilibus, conflatum, dolenti lateri applicandum præſcribo. Simul etiam Bechicis utor ad rei ipſius ingenium variè accommodandis. Sed his omnibus ol. amygdal. dulc. rec. expreſſ. facilè palmam præripit. Pro potu ordinario cereviſiam tenuem, ac minimè acrem, vel Ptiſanam ex aq. hordei, liqueritiâ & tantillo ſem. aniſi paratam, injungo. Diebus porrò ſequentibus, repetitâ Venæ-ſectione, ſanguinem etiam copiosè detrahi jubeo pro re natâ. Sanè perquam rarò à ſanguinis miſſione abſtineo, donec ad uncias 42. aut circiter fuerit detractus, niſi vires vel ætas ægri contraindicaverint.

Atque

Atque tametſi non ſine ſpecie aliquâ rationis, metuat aliquis ne tanta ſanguinis amiſſio periculum ingens afferat; ipſe tamen ſanguis ablatus, poſtquam aliquandiu ſteterit, hos metus difflabit, Medicoque patrocinium parabit, liberalem hanc Venæ-ſectionem imperanti. Nimirum ſpectabitur ſanguis admodum corruptus, ſaltem poſt primam vicem, ſimiliſque ferè coloris in ſummo, eum vero pure; ut omittam nunc dicere, vires ægri non valde attritas te comperturum, ſi copioſam illam ſanguinis jacturam tecum reputaveris.

Hoc autem in loco monendum eſt, ſummâ cautelâ opus eſſe, ne per totum hujuſce methodi decurſum Clyſteres injiciantur, aut pectoralibus medicamentis quicquam admiſceatur quod alvum ciendi vim habeat: quanto enim aſtrictior alvus eſt, tanto tutius phlebotomiam repetemus; atque ex adverſo, ſi vel dimidiam illius

(quam

(quam diximus) ſanguinis quantitatem ademeris, ubi Clyſteres aut alviduca pharmaca exhibueris, ægrum in ſummum vitæ periculum adduces, ne dicam in mortem præcipitabis: ſive quòd natura utramque evacuationem tam brevi temporis ſpatio ferre nequeat; ſive ob aliam aliquam rationem, ego ſanè non auſim definitò pronunciare; certus interim, facto aliquando periculo, etiam eos tandem in hoc morbo à Clyſterum uſu ſibi temperaturos, qui nunc hæc monita fortaſſis aſpernabuntur. Neque in hoc morbo ſolùm, verùm & in aliis forſitan omnibus, in quibus curationis negotium in iſto cardine (Venæ-ſectionem dico) potiſſimum vertitur.

Sæpe quidem aggreſſus ſum in tractando hoc ſymptomate, θεραπείας rationem aliquam ſtabilire, quæ citra ingentem hanc ſanguinis jacturam ſubſiſteret: nempe vel humorem reſolvendo, vel ex-

pectorationis promotione illum evacuando. Sed nondum ea ſors mihi contigit ut huic ipſi, ſupra memoratæ praxi, parem aliquam reperire potuerim; cujus beneficio (non obſtante triſti illâ, de pleuritide ſiccâ, prognoſi) ægrum, etiam *non moratus expectorationem*, ab inſultu morbi vindico; per ipſum ſectæ venæ orificium & pleuritidi fugam parans & ſanitati reditum. Certè niſi phlebotomiâ aliquoties celebratâ (huic nempe methodo inſiſtenti) nunquam hactenus mihi ſubſiſtere licuit; licet neque illud intentatum reliquerim, ut ultrà ſecundam tertiamve vicem non progrederer; ſed ipsâ rei neceſſitate adactus Naturam ducem ſequutus ſum, etiam dum eidem naturæ vim inferre videbar.

Febris ſymptomatica Vernalis.

Verùm hìc prætereundum non eſt, quòd *verno tempore*, præcipue verò anni tempeſtate quæ *finem veris* & *initium æſtatis* complectitur, febris quædam tum temporis invadere ſolet, quæ tametſi

metſi pathognomonicis pleuritidis, aut etiam peripneumoniæ ſignis deſtituitur, ſymptomatis tamen rationem habet, inflammationis cujuſdam reſpectu circa partes ſpiritales alicubi deliteſcentis: nempe nullus adeſt lateris dolor, nulla inſignis reſpirandi difficultas, unde nudam febrem adeſſe ſuſpicatus, illùc aliquando omninò propendi, ut ægros eâdem methodo tractarem, quâ in medicandis febricitantibus uti ſoleo. Veruntamen poſtea mecum reputavi, hanc anni tempeſtatem (ut infrà dicetur) non ejuſmodi febribus producendis idoneam eſſe, quæ in continuitatem excurrant; illæ enim vel ſuâ ſponte quaſi diſſiliunt, & in intermittentium claſſem ſe reponunt, vel in pleuritides atque id genus alias inflammationes præcipites ruunt: & quidem porrò attentè emiſſum in hâc ægritudine ſanguinem ſpectavi, qui pleuriticorum ſanguinem æmulari viſus eſt; ruborem

etiam genarum adeſſe obſervavi, atque propenſionem quandam ad ſanguinem è naribus emittendum, etiam venæ ſectione priùs celebratâ; quin & tuſſim aliquam, & obſcuros quoſdam in partibus vitalibus dolores nonnunquam deprehendi. His igitur omnibus ritè perpenſis, eò tandem deveni, ut eâdem omninò methodo mihi procedendum in hoc caſu decreverim, quâ in pleuritide ſæpe cum ſingulari ſucceſſu uſus ſum; id quod fælicitèr, atque ex voto ceſſit.

Tuſſis. Sæpe accidit, ægrum per totum morbi decurſum *tuſſi* moleſtâ divexari; nimirum commotâ vehementèr ac tumultuante ſanguineâ mole, omnibus jam ad ſeditionem & partium ſtudia ſpectantibus, fit ut humores quidam ſoluti, diffluenteſq; è maſsâ ſanguinis per vaſcula pulmonaria, vel etiam per diapedeſin in tracheæ membranam interiorem, teneriorem ſcilicet atque exquiſito ſenſu præditam, tranſ-

transferantur: hinc *tuſſis* oboritur; quæ primò ſicca eſt, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit; mox craſſeſcit, atque expectoratu difficilis evadit, eò quòd ſenſim febrili calore torreatur, atque aſſetur: hinc fit, ut ſuffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires deſunt ad lentam hanc viſcidamq; materiam tuſſi eliminandam. Ego in hoc effectu raró alio aliquo medicamento utor præter *oleum amygdalarum dulcium* recentèr expreſſum, niſi forſan acciderit (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorſus averſetur; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, ſiquidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum cenſeo, ob eam cauſam præcipuè, quòd cùm neceſſe ſit hæc liberaliùs, & majori quantitate exhibere, modò prodeſſe velimus, hoc pacto ventriculum jam ſatis ſuper-

que debilem & ad nauſeam proclivem oneramus; nonnunquam etiam eâdem operâ præpedimur, ne reliqua, eodem ipſo tempore tranſigenda, procuremus. Neque verò ſatis aut intellectu aſſequor, aut experientiâ edoctus ſum, cur ab hujus olei, quod jam diximus, uſu in febribus abhorreamus, eò quòd ſcilicet inflammabile ſit, adeoq; metuendum ne febrim adaugeat. Fac enim, illud ſuâ naturâ calidum eſſe, certè tamen calor ille tantus non eſt, ut aliundè non abundè penſetur: præ cæteris enim manifeſta vi pectori conducit, aperitq; vias, ac lenit, adeoq; expectorationem promovet, quâ (præſertim ſi copioſior acciderit) tum exoneratur ſanguis à moleſto humore, commodè jam excreto, tum eâdem operâ nonnihil refrigeratur; adeoq; me non admodùm malè habet, ſiquando viderim ſymptoma hoc intercurrere, cujus beneficio non parum etiam ægro beneficii accedit.

dit. Illud unicum nunc moneo, unâ, eademq; vice tutum non eſſe, totis cochlearibus hoc oleum exhibere; periculum enim eſt, ne & ventriculo nauſeam & alvo fluxum inducamus: parcè itaque, ſed frequentèr interdiu, noctuq; propinandum erit, quo non ſolùm expectoratione factâ tuſſim leniemus, verumetiam, quod alicujus momenti eſt, attritas ægri vires blando nutrimento nonnihil ſolabimur.

Fit nonnunquam, ut *hæmorrhagia narium* ſuperveniat; ſive quòd medicamenta nimis calida in morbi initio fuerint exhibita, ſive quòd ebullitio non ſatis coercita fuerit, ægro nempe vel in florenti ætate conſtituto, vel anni tempeſtate coadjuvante. Hoc ſi fiat, non admodùm juvabunt ea, quæ ad ſiſtendum ſanguinis motum vulgò fieri conſueverunt, qualia ſunt venæ ſectiones, ligaturæ, medicamenta adſtringentia, atque agglutinantia, vel etiam

Narium hæmorrhagia.

ſanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum conſilio, ac prudentiâ, his atque hujuſmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamento ſanguinis ebullitioni fræ-num imponatur, quod ſiſtat, ſigatq; illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem eſt, ſi ſymptoma ſeorſim ſpectetur, ea quæ ſupra enumeravimus (ac venæ ſectionem potiſſimùm) accommoda ſatis eſſe; nec ego ipſe dubitarem, iiſdem uti; ſed nempe ſymptomatis hujus cauſam (ſaltem ſi phlebotomiam exceperis) non ſatis attingunt, quam profectò non majori ratione per prædicta tollere, quàm ſi gladio ignem extinguere ſatageres. Ego itaq; in hoc caſu, fruſtrà aliis tentatis, tale quidpiam adhibere ſoleo, quale nunc ſubnectam. *Rec. aq. portulacæ, & papaveris ęratici āa* ℥iſs. *ſyr. de meconio* ℥v. *ſyr. paralyſeǫs* ʒſs. *M. f. hauſtus.*

Nolim

Nolim autem hæc ita intelligi, quaſi hæmorrhagiam quamlibet ita ſtatìm curari velim; quin potiùs illa ſæpe permittenda eſt, atque ægro plurimum prodeſſe poteſt, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam criticè aliquando morbum ſolvendo. Atque revera parum proderit huic ſymptomati frænum prædictum aptare, priuſquam illud aliquantiſper excurrerit, vel etiam priuſquam vena in brachio ſecta fuerit. Illud diligentèr advertendum eſt, hanc ipſam, atque alias omnes immodicas hæmorrhagias peculiare illud obtinere, quòd quamprimum illæ quomodocunq; ſedatæ fuerint, niſi leniens aliqua purgatio celebretur, metus eſt ne recidivam æger patiatur; proindeque purgandum erit, quamvis (ſi febris tempora ſpectentur) ſerius aliquanto id fieri ſoleat, atque debeat, niſi ſymptoma hoc acciderit.

Hoc ſymptoma plerunque ſenibus *Sing.*

nibus accidit poſt copioſas evacuationes, vel per ſeceſſum ex diarrhæa, vel maximè per vomitiones, atque ſæpenumero mortem præ foribus adeſſe denunciat. Ingenuè fateor, me mihimet ipſi de *Singultus* cauſa diſquirenti ſatisfacere non poſſe; nihilominùs obſervavi, ſæpe illum ex turbis, ac tumultu ab aſperioribus medicamentis in ventriculo, loiſcque vicinis excitato, ortum ducere, quibus ſedandis atque in priſtinam pacem reducendis cum naturæ vires non ſuffecerint, fit ut ingens periculum immineat: proindeque conſentaneum exiſtimavi, curam eo dirigere, ut quod natura per ſe nequibat, artis adminiculo ſuffulta perficeret. *Diaſcordium* igitur largâ doſi exhibitum, nempe ad ℥*ij*, à ſcopo meo non aberravit; cùm *ſemine anethi*, aliiſque, quæ tanquam ſpecifica decantantur, uſus, nihil profeciſſem.

Diarrhæa. Si in morbi hujus decurſu *Diarrhæ-*

arrhæam obortam conſpexeris, quæ (uti jam alicubi ſuprà notavimus) accidere tum ſolet, cum in morbi initio vomitorii propinandi indicatio ſe obtulit, neque tamen illud propinatum fuit; dico in hoc caſu convenire, ut quovis morbi tempore (niſi vires contraindicaverint) *emeticum* exhibeatur, etiamſi jampridem illa ad vomendum propenſio præterierit. Quoniam autem hac de re ſatis, opinor in ſuperioribus pagellis à nobis dictum eſt, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto ſit opus, ſi exhibito licèt emetico nihilominùs *Diarrhæa* ſupervenerit. Quod tamen oppidò rarum eſt, niſi in febre ſymptomaticâ modò dictâ, ubi vomitorium, hoc ſymptoma non ſolum non impedit ſed quandoque creat; quod notatu dignum eſt. Itaq; cum ſic ſe res habuerit, præ quibuſvis aſtringentibus hujusmodi clyſterem profuiſſe comperi. *Rec. Cort. granator.* ℥ſs. *ros. rubr. p. ij. Coq. in lactis*

lactis vaccini s. q. Colaturæ ℔ſs. *diſſolve Diaſcordii* ℥iij. *M. F. Enema.* Non ſuaſerim ut majori quantitate clyſterem injicias, quamvis enim propriâ vi adſtrictionem polliceatur, metuendum tamen eſt, ne ſuâ mole laceſſat inteſtina, adeoque fluxum alvi, quem conſopire animus erat, uberiùs provocet.

Sed forſitan objiciet his aliquis, magis è re videri, ut, præſertim declinante morbo, diarrhæam, ſi quidem acciderit, permittas potiùs quam ſiſtas, quandoquidem fluxus ille alvi nonnunquam criticus eſt, morbumque ſolvit. Reſpondeo, me non inficias iturum, fieri aliquando, ut febris per hanc portam ſibi viam faciat, atque effugiat; verùm illud rariùs accidit, quàm ut illius ſpe quicquam moliamur: quin & ratio illa, quâ de medelâ febrium univerſim loquuti, fluxûs hujuſce ſiſtendi neceſſitatem oſtendere conati ſumus, etiam hic omnino locum obtinet.

tinet. Nunc autem illud addendum eſt, meâ quidem ſententiâ ainmadverſione non indignum, nempe ad genuinam ſanguinis depurationem non tantum neceſſariam eſſe illam quarundam partium ſecretionem, quæ per *fæces* fit, ſed requiritur etiam ut ſecernantur aliæ, tanquam *flores*, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidiè cernimus. Itaque ſi Diarrhææ nimium indulſeris, mediam ſolummodo depurationem, tantopere expetitam, procurabis, atque etiam forſan, quod poſtremo in loco rejiciendum erat primo excernetur. Fateor equidem ſeparatione illâ per flores jam factâ (quæ, ut obiter id attingam, ſenſim, & ſine ſenſu peragi ſolet, atque plerunque paulo pleniori διαπνοῇ potiùs quam ſudore manifeſto) Diarrhæam, ſi forte acciderit, periculi non multum interminari: Sciendum tamen eſt, illam tum non aliunde accidere,

quàm

quàm quòd purgatio ſubduce[illegible]dis fæcibus dicata, non oppo[illegible]tunè exhibita fuerit; quæ qu[illegible]dem fæces mora ſuâ fermenti al[illegible]cujus maligni indolem adeptæ intestina jam ad excretionem i[illegible]ritant, ſtimulantque; ut omittam dicere, liquidiſſimam illam ex[illegible]crementorum conſiſtentiam (ta[illegible] enim formâ plerunque viſuntur) ſatis indicare, ea pro criticâ mor[illegible]bi ſolutione habenda non eſſe.

Atque hæc ſunt illa ſympto[illegible]mata, quæ in febribus occurrere ſolent. Sunt autem & alia quæ[illegible]dam, quibus memorandis nun[illegible] ſuperſedebimus, partim quidem quoniam ea minoris momenti ſunt; partim verò, quòd pecu[illegible]li[illegible]arem nullam curationem poſtu[illegible]lent, febre enim ritè tractatâ, ſponte ſua ceſſant.

Ileus. Forſan etiam inter ſymptomata febribus ſupervenientia recenſe[illegible]ri poteſt *Iliaca paſſio*, eo quòd vo[illegible]mitus enormes qui initio febrium accidere ſolent, huic occaſionem

quan-

quandoque ſubminiſtrent.

Horrenda hæc affectio eſt, & huc uſque omnium fere judicio funeſta, ex inteſtinorum motu inverſo, ac præpoſtero originem ducens. Nimirum inteſtinorum fibræ, quæ à ſuperioribus verſus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad ſuperiora, & quæcunque in inteſtinis continentur non verſus alvum ſed ventriculum protruduntur, & impetu facto ad os regurgitant; adeo ut enemata, quantumcunque acria, emetica evadant, uti etiam cathartica per os aſſumpta per vomitum ſubitò excernuntur. Et, meâ quidem ſententiâ, exquiſitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo ſuperveniens, non aliunde oritur quàm ex præpoſtero inteſtinorum motu modò dicto. Cùm enim ſinus illi quos multiplices inteſtinorum circumvolutiones conſtituunt, ita à naturâ formati ſint ut ad deſcenſum fæcum quàm aptiſſimè conducerent, cùm ii, inquam,

motui

motui ſuis fibris contrario cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti inſtar terebelli infigitur, cùm aut valvula quæ ad initium coli appoſita excrementorum ad ileon regreſſum impedit, aut alia quævis membrana ad ſinum pertinens, vim hujus præpoſteri impulſûs ſola ſuſtinet.

Hujus verò inverſionis unde dolor ille exoritur duplicem cauſam aſſignare licet. Obſtructionem nempe, vel irritationem.

Primò igitur quæcunque inteſtina vehementèr obſtruunt ut nihil per inferiora deſcendere valeat, hunc contrarium in inteſtinis motum ut producant neceſſe eſt, & nemini non notum. In horum cenſum ab Authoribus referri ſolent fæces induratæ, flatus craſſi magnâ copia collecti, ac inteſtina velut in nodum convolventes, conſtrictio inteſtinorum in hernia, inflammatio denique, aliique tumores magni, qui cavitatem internam

ternam inteſtini occludunt. Interim verò haud negandum quòd motus contrarius hiſce cauſis originem debens, potius ingeſtorum, quàm inteſtinorum motus habendus, neque hæc totius inteſtinorum ductûs inverſio eſt, ſed illorum tantùm quæ ſuper ſede iſtius obſtructionis ſita ſunt. Quam ob cauſam *affectio iliaca* hinc profecta, à me *notha* appellatur.

Secundò verò opinor, quòd in affectu iliaco cauſa inverſionis periſtaltici inteſtinorum motûs ut plurimum ita ſe habet. Nimirum ex tumultuante ſanguine in febre nuper conceptâ, in ventriculum & proxima inteſtina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primò motum ſuum invertere ac violento impetu materiam moleſtam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori, inteſtina *tenuia* ipſi continua jam debilita-

ta cedunt, & cum his demum *majora* in conſenſum trahuntur, vomituriente ventriculo quaſi choream ducente. Hunc affectum *verum ileum* voco, & ille hujus loci eſt. Methodus eum curandi hactenus fere incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de uſu *argenti vivi*, & *globulorum*, quæ præterquam quòd parum conducunt, noxam ſæpe haud contemnendam inferunt. Ego cum felici ſucceſſu hâc methodo utor.

Quando liquet ex clyſteribus per os rejectis & aliis ſignis verum eſſe ileum, tunc in hæc tria enitor. 1. Ut contrarius iſte ventriculi motus, qui ſimilem motum in inteſtinis efficit, impediatur. 2. Ut inteſtina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac inteſtina ab iſtis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut ſatisfaciam, curationem hoc ritu inſtituo. Primò *ſalis abſinthii* ℈j ex cochleari uno *ſucci limonum* mane, & ſe-

ro ſumendum præſcribo, intermediis vero temporibus *aquæ menthæ ſtillatitiæ* ſine ſaccharo, aliove quovis additamento cochlearia aliquot bis quaq; horâ propino, cujus vel ſolius repetito uſu & vomitus & dolor ex eo natus ſubito evaneſcent. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indeſinentèr accumbere jubeo. Poſtquam verò dolor cum vomitu per ſpacium diei unius, vel alterius omnino ceſſaverit, tum *pil. coch. ma.* ℥j. *in aquâ menthæ*, diſſolutam exhibeo, quam etiam aquam (quò certiùs vomitûs recurſum prævertam) toto catharſeos tempore ſæpius ſumendam injungo. Neque catulus removendus antequam uſum pilularum æger aggrediatur.

Obſervavi fruſtra pilulas iſtas vel quodvis aliud catharticum, utcunque forte, propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeo ad motum naturalem re-

 ducto,

ducto, inteſtina etiam ad proprium motum æquè reducta fuerint. Aliàs enim cathartica omnia intus aſſumpta emetica evadent, & plus damni quàm commodi inferent. Inde eſt quod remediis purgantibus viam facere non aggredior donec per ſpacium quoddam medicamentis iſtis ventriculum reſpicientibus uſus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præſcribo, ita ut nonniſi cochlearia aliquot juſculi ex pullo gallinaceo parati ſorbenda bis vèl ter in die permittam. Interim verò ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ ſanationis ſigna appareant, ac etiam poſt ſanationem per longum tempus in prædictæ aquæ uſu perſiſtere & laneis duplicatis ventrem à frigore bene defendere impero, quo minus recidiva fiat, cui hic affectus præ omnibus aliis eſt obnoxius.

Pauca hæc univerſam meam in

curandi

curando hoc affectu methodum exhauriunt, quam à nemine conſulto ob ſimplicitatem ſuam & ſplendidioris ſive verborum ſive pharmacorum apparatûs defectum aſpernatum iri confido. De ſymptomatis igitur hactenus.

Sectio Tertia.

De Febribus Intermittentibus.

JAm ut addamus nonnulla de *Febribus Intermittentibus*; Primo loco, quò naturam illarum atque genium conjecturâ ſaltem aſſequamur, advertendum eſt, quòd in paroxyſmis febrium intermittentium hæc tria tempora ſpectanda ſunt. 1. Tempus *exhorreſcentiæ.* 2. Tempus *ebullitionis.* 3. Tempus *deſpumationis.* Et quidem ad *exhorreſcentiam* quod attinet (ut de his rebus ſummatìm loquar) ego illam exinde oriundam arbitror, quòd materia febrilis, quæ nondum turgeſcens à maſsâ ſanguineâ utcunq; aſſimilata fuerat, jam tandem non ſolùm inutilis, verùm & inimica naturæ facta, illam exagitat quodammodo,

dammodo, atque laceſſit: ex quo fit, ut naturali quodam ſenſu irritata, & quaſi fugam molita, rigorem in corpore excitet, atq; horrorem, averſationis ſuæ teſtem, & indicem. Eodem planè modo, quo potiones purgantes à delicatulis aſſumptæ, aut etiam toxica incautè deglutita, horrores ſtatìm inferre ſolent, aliaq; id genus ſymptomata. Natura itaq; hoc pacto irritata (ut ad tempus *ebullitionis* jam tranſeamus) quô faciliùs hunc hoſtem à ſuis cervicibus depellat, fermentationem aggreditur, ſolennem nempe machinam, quâ in febribus, & quibuſdam aliis acutis morbis uti conſuevit, cùm ſanguinis molem ab inteſtinis inimicis liberare conatur: hujus enim efferveſcentiæ beneficio diſjunctæ peccantis illius materiæ partes, quæ ſanguini æquabilitèr admixtæ fuerant, aggregari quodammodo incipiunt, atque adeo leviori operâ ſubigi poſſunt, ut ad deſpumationem opportunæ evadant.

dant. Et quidèm ut hoc fiat, vel ex eo plurimum referre conſtat, quòd, qui ex febribus intermittentibus moriuntur, ſiquidem in paroxyſmo pereant, in primo illo tempore (exhorreſcentiæ ſcilicet) fato fungantur, nam ſi ad tempus efferveſcentiæ pertigerint, ſaltem pro illâ vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in anguſto verſantur; quibus elapſis, tertium tempus, quod *deſpumationi* dicatum eſt, inſequitur; quo ſuccedente, ſymptomata omnia primò leniora fiunt, atque tandem planè evaneſcunt. *Deſpumationis* autem nomine nihil aliud ſignificatum volo, quàm materiæ febrilis jam ſubactæ, & quaſi devictæ, expulſionem, ſeu ſeparationem; atque illud quod ſeparatur, partìm (ut in aliis liquoribus cernere licet) florum, partìm fæcum rationem, & ſortem obtinet. His ita poſitis videamus, quomodo fiat, ut redeat paroxyſmus, quandoquidem ægrorum

grorum ſors in vado jam conſtituta videtur. Nimirum febrilis materia nondum tota emigravit, ſed, quemadmodum apum embrya ſtatis temporibus ſenſim ſucreſcunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuò caput effert, ac novum negotium naturæ faceſſit, idem ſtadium decurrens quod in præcedentibus modò oſtendimus. Nunc autem, ſi quis à me cauſam quæſiverit, cur fomes ille deliteſcens efferveſcentiâ præcedenti non ſatis ſubactus, ac proinde cum reliquâ materiâ peccante non expulſus, proindeque novas tragœdias daturus, non eodem modo in omni febre intermittenti progrediatur (nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priuſquam ad maturitatem perveniat, novumq; paroxyſmum excitet) de hac re, inquam, ſi quis mihi negotium exhibeat, ego planè me neſcire fateor. Neque verò quiſquam alius, quòd ſciam, in hâc causâ tam præ-

clarè

clarè ſe geſſit, ut arcanum hoc opus naturæ ſatis enarrâſſe videatur. Ego Philoſophi nomen non ambio; & qui titulum illum ſe mereri exiſtimant, atque me fortaſſis hoc nomine culpandum putabunt, quòd in hæc penetralia non irrumpere conatus ſim; moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obverſantur, vires ſuas experiri velint, antequam aliis dicam ſcribant. Libentèr enim quæſierim, cur *equus* ad ἀκμὴν ſuam pertingat ſeptem annorum ſpatio, *homo* 21. cur in *plantarum* regno, hæc menſe *Maio*, illa *Junio*, iſta alio, florere ſoleat; ut innumera alia nunc ſileam. Quod ſi doctiſſimos quoſq; viros non pudeat ſuam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, ſi in re non minùs difficili, atque forſitan prorſus inexplicabili, manus ab αἰτιολογίᾳ abſtineam: quippe cùm perſuaſiſſimus ſim, Naturam non minùs hic

loci

loci quàm in aliis quibuſcunque methodo quadam certâ, atque ordine progredi: *quartanoſa* enim (ut ſic dicam) ac *tertianoſa* materia non minùs naturæ legibus ſubjacet, iiſq; regitur, quàm alia corpora qualiacunque.

Febrium autem intermittentium quædam *Veris* ſunt, quædam *Autumni*. Quamvis enim in tempeſtatibus intermediis nonnullæ oboriantur, quoniam tamen illæ, & minùs frequentes ſunt, & ad prædictas reduci poſſunt (illas nempe, quibus magis appropinquant) idcirco illas omnes ſub duobus hiſce generibus, *Vernalibus* nempe atque *Autumnalibus*, complectar. Et quidem uſq; adeò neceſſaria eſt hæc febrium diſtinctio, ut niſi eandem in praxi ſedulò contemplemur, neque de earum duratione prognoſtico aliquo ritè facto quicquam pronunciare, neque commodo regimine ægrorum corpora curare poterimus, habitâ tum tempeſtatum

tum

tum naturæ febrium diverſæ ratione. Verum quidem eſt, febres utriuſq; tempeſtatis ingenium non planè diſſimile nanciſci, ſive modum ſpectes primi inſultûs, qui cum horrore primò incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per ſudorem ſolvitur; ſive typorum diſcrimina, quorum reſpectu quædam *Tertianæ* ſunt tum Vere, tum etiam Autumno. Interim tamen non dubito, quin febres iſtæ totâ ſuâ naturâ, ſive eſſentialiter diſtinguantur.

Atque ut de *Vernalibus* primò dicam, illæ omnes vel *Quotidianæ* ſunt, vel *Tertianæ*, & vel ſeriùs, vel ocyùs ingruunt, pro vario tempeſtatis apparatu. Nam per brumale frigus ſpiritus concentrati vires in ſuo receſſu ſibi acquirunt, quos appropinquantis poſtea ſolis calor jam vegetos evocat, qui cum viſcidis humoribus (minùs tamen viſcidi ſunt hi, quàm quos in Autumno prægreſſi fervores excoxerunt, ac torrefecerunt)

ſecerunt) commiſſi, quos durante hyeme natura in ſanguinis maſsâ congeſſerat, dum avolare nituntur, implexi detinentur & quaſi irretiti, adeóque vernam hanc ebullitionem concitant. Eodem planè modo, quo vaſa cereviſiâ repleta, atque in arenâ vel cellâ frigidâ diutiùs repoſita, ſi igni admoveantur, tumultum ſtatim concipiunt, & liquor ad volatum pronus eſt. Sanguis hoc modo affectus purgationem ſui molitur, atque ſpirituum volatilium ope negotium hoc ſat citò peragit, niſi forte nimiâ viſcidorum ſuccorum vi inſtructus fuerit, qui fermentationem cœptam remorentur; & licèt hoc ipſum accidat, efferveſcentia tamen verna raró continua, ſuiq; ſimilis manet, verùm diſſilire, atque in diverſos paroxyſmos quaſi findi ſolet. Sanguine enim opulentis hiſce ſpiritibus jam turgido, natura negotium ſuum quaſi præceps aggreditur, & quarundam partium ſecre-

ſecretionem ad modum perfectæ ſolutionis per paroxyſmos particulares peragit, priuſquam univerſali ſeparatione defungatur. Atque hæc mihi quidèm ratio non inidonea videtur, quòd *vernâ tempeſtate*, præſertim illâ, quæ æſtatem propiùs attingit, vel *paucæ*, vel omninò nullæ *febres continuæ* occurrant (niſi forte conſtitutio fuerit epidemica;) fermentationes enim tunc temporis obortæ vel ſubitò conſopiuntur, vel ad intermiſſionem properant; vel denique partes humorum ad ſeparationem proniores, præmaturè, & cum vi quadam aliò transferuntur; ex quo mox *Anginæ*, *Peripneumoniæ*, *Pleuritides*, aliæque id genus peſtes ſuccreſcunt; quæ *deſinente* potiſſimùm *Vere* caput ſuum exerunt.

Has itaque febres intermittentes variis modis & quidem cum optato exitu aggredi licet, uti mihi non infrequenti obſervatione abundè conſtitit.

Non-

Nonnunquam *Emeticum* tempeſtivè propinatum, ut nempe ante paroxyſmum negotio ſuo defungi poſſit, feliciſſimè ſucceſſit, præſertim ſi largam Diaſcordii doſin poſt finitam emetici operationem exhibueris, immediatè ante paroxyſmi inſultum.

Eſt ubi ſanitatem videas inſtitutam per *diaphoretica*, quæ ſudorem in *paroxyſmi ſolutione* obortum promoveant, ægro interìm optimè ſtragulis cooperto; id quod tantopere, ac tamdiu faciendum eſt, quamdiu vires ægri patiantur. Atque hoc in Veris intermittentibus, præcipuè *Quotidianis*, ſæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempeſtate non admodùm craſſis exiſtentibus, ſolutio, aliàs imperfecta futura, in perfectam adoleſcit; quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quod, *Clyſteris*, in diebus intermittentibus per triduum vel quatriduum exhibiti, benefi-

cio,

cio, *Tertianas* aliquando curaverim.

Veruntamen, ſi ob phlebotomiam, liberiori manu celebratam, quò tempeſtas ipſa parùm cautos facilè inclinat ; vel ob ægri debilitatem antecedaneam, ſpiritus illi qui ſubitò ad deſpumationem ſe accingerent, pauperiores facti minùs valeant ; accidere poteſt, ut hujuſmodi febres Vernales Autumnalium diuturnitatem æmulentur. Sed ſanè non ſolent illæ eouſq; durare ; quippe quæ vel ſponte ſuâ deſinant, vel leviori remediorum ope facilè in fugam vertantur.

Intermittentes autem *Autumnales* non tam levi operâ ſe amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda ſunt. Si Autumnalis conſtitutio fuerit epidemica, circa *Junium* adultum ſolent invadere. Sin minùs, *Augustum* præſtolantur & *Septembris* initium ; in ſubſequentibus verò menſibus rariùs occurrunt.

Cùm

Cùm earum ingens aliquod agmen ſimul invaſerit, obſervare licebit earum paroxyſmos plerunque unâ eâdemq; diei horâ contingere, acceſſionibus nunc prævertentibus, nunc poſtponentibus, ſimili planè modo, atque eodem tenore: niſi quod accidere queat, ut ordo ille medicamentis adhibitis, quæ retardandi, vel præcipitandi vi pollent, in quibuſdam corporibus immutetur, vel pervertatur.

Typorum ratione vel *Tertianæ* ſunt, vel *Quartanæ*. Atque de Quartanis quidem illud meritò affirmari poteſt, eas genuinam eſſe Autumni ſobolem. Utræque profectò eâ affinitate inter ſe connexæ ſunt, ut ſæpenumerò vices permutare, ſaltem ad tempus, deprehendantur, mox fortaſſis ad priſtinum genium redituræ. Sed Tertianæ vernales, Quartanarum typos nunquam induunt, cùm toto (ut ita dicam) cœlo à ſe invicem diſtiuguantur. Neque porrò

obſervavi unquam, hâc tempeſtate, *Quotidianam* contigiſſe, niſi quis Tertianam duplicem, vel triplicem Quartanam hoc nomine cenſuerit ἀκυρολόγως appellandam.

Has autem febres intermittentes eo ferè modo ſuam originem nanciſci arbitror quem nunc ſummatim attingemus. Nempe anno ſurgente, atque progreſſo, ſanguis etiam pro ratâ proportione exaltatur (haud ſecùs ac vegetabilia quævis augmentis atque declinationibus ſuis anni curſum referunt) donec ad ἀκμὴν ſuam, ultimumq; vigorem pervenerit; hinc parallelis motibus cum tempeſtatibus anni pergens, eo declinante relaxari tandem & ipſe incipit; ac tum præcipuè cùm ab accidentali aliquâ cauſâ promotus fuerit, putà ſanguinis immodicâ jacturâ, frigore admiſſo, cibis crudis, atq; excrementitiis, balneorum uſu intempeſtivo, aliiſque non paucis. Jam ſi ſanguis in hoc decidentiæ ſtatu conſtitutus eouſque prola-

batur

batur, ut œconomiam ſuam tueri, atque præſenti ſorte fortunas ſuas ſuſtinere nequeat, Natura novum conſilium meditata eò tandem inclinat, ut aliam quandam texturam effœtæ maſſæ præparet, adeoque novas res molitur; id nimirum agens, ut partes ſanguineæ molis, quæ immutationi magis inſerviunt, quàm commodiſſimè ſeparentur. Atque huc ſpectat ebullitio mox inducta, quâ liquorem ſanguineum quandoq; valdè degenerem corripiente, febris inde oriunda mali moris eſſe ſolet, & malignis, atq; horrendis ſymptomatibus pleniſſima. Illud utcunq; accidit, ut ſanguis ſpiritibus ſuis magnam partem exutus, & ab æſtate præcedenti plurimum aduſtus, ebullitione ſuâ non niſi tardiſsimis motibus defungatur, ſuæq; deſpumationi longiſsimam periodum poſtulet.

Jam verò ut manifeſtum evadat, quàm difficultèr hæ febres (*Autumnales puta*) curationem

admittant, hoc loco perpendendum eſt; *Continuarum* hujus tempeſtatis atque *intermittentium* diſcrimen in eo maximè verſari, quòd *continuæ* conceptam ſemel effervescentiam συνεχῶς, unoque tenore perficiant; *intermittentes* autem partitis vicibus, ac diverſis temporibus eâdem defungantur. Interim in utriſq; fermentatio naturæ ductu peragitur ſpatio horarum 336, aut circitèr: neque enim citiùs, aut tardiùs maſſa ſanguinea in humano corpore ordinariò repurgatur; ſi negotium naturæ permiſeris: haud ſecùs ac pomatium ſuam, vinum, atque cereviſia ſuam, ac peculiarem habet periodum, quâ depurentur. Quamvis autem in febribus intermittentibus ſanguis nonnunquam (ut in *Quartanâ* contingit) ſex menſium ſpatio deſpumationem ſuam moliatur, ac tandem perficiat: non tamen (ſi ritè calculum ponas) plus temporis in eâdem obſolven-

ſolvendâ impenditur, quàm quod in continuis impendi naturalitèr ſolet: quatuordecim enim νυχθημέρια, ſive dies naturales efficiunt horas 336; tribuendo nempe horas quinque cum dimidia cuilibet paroxyſmo quartanarum, habebis in quartana valorem 14 dierum, *h. e.* horas 336. Jam ſi quis dixerit, quartanam, verbi cauſa, (eadem enim reliquarum intermittentium ratio ſubintelligenda eſt) ultra ſex menſium ſpatium aliquando excurrere, antequam periodum ſuam abſolvat; reſpondeo, idem etiam non rarò in continuis febribus ſpectari, quæ ſæpe ultra dies quatuordecim protrahuntur: in utroque nimirum caſu, ſi efferveſcentiam (præſertim circa febrium finem) ritè, atque ordine decurrere ac ſuſtineri vegetam curaveris, deſpumatio intra prædicti temporis ſpatium, hoc eſt quatuordecim dierum vel 336 horarum, peragetur: quòd ſi verò efferveſcen-

tiam illam, ſeu fermentationem, refrigerantium medicamentorum aut clyſterum uſu tunc temporis (ſcilicet versùs febrium declinationem) importunè inhibueris, & quaſi frænum illi injeceris, mirum non eſt ſi in longum evagentur, ordine quippe naturæ perturbato. Namque hoc modo relaxatur quodammodo ſanguinis humani tonus, unde ſe ad deſpumationem accingere cum affectu nequit; immò verò in corporibus debilibus, & effœtis idem aliquando *vel* ſponte accidit, niſi cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveris, quò ſanguini deſpumando par ſit.

Verùm illud hìc jam porrò notandum arbitror; ea quæ de fermentationis ſpatio atque continuatione ſuprà tradidimus, de illis ſolummodo febribus intelligenda eſſe, quæ ſtatam quandam naturam, atque habitum nactæ ſunt. Sciendum enim eſt, neque me præterit, febres quaſdam

eſſe tum continuas, tum intermittentes, quæ tranſeuntis & incerti genii ſunt, neque in ſuis efferveſcentiis ad deſtinatam periodum pertingunt. Hujus generis ſunt, quæ à levi aliquâ offensâ ex ſex rerum *non naturalium* quas appellant, ut cibi, potûs, aëris, & his ſimilium, abuſu nonnunquàm ortum ducunt: his enim morbis correpti ſubitò ſæpe convaleſcunt. Idem etiam in adoleſcentulis, ſanguine puro, ac multis ſpiritibus referto præditis, aliquando accidit: nimirum febres illorum ſpirituosâ quadam ac nimis tenui, volucrique materiâ nixæ, fermentationes ſuas citiùs perficiunt, ac celeri gradu ſpatia ſua emenſæ evaneſcunt. Ad fermentationem enim illud primariò requiritur, ut materia fermenteſcibilis, ſive illa ſanguis ſit, ſive vinum, aut alius aliquis liquor quilibet, eâ tenacitate & viſcoſitate polleat, ut ſpiritus implexos, atque irretitos eatenùs

detinere valeat, ut in liquoris maſsâ moveri atque agitari poſſint, eodem ferè modo, quo aves viſco captæ, aut muſcæ, atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura ſua peragere poſſint, avolare interim non valentes. Neque tamen (ut obitèr illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut ſpiritus prorſus obruant, opprimantque adeo ut non omninò moveantur.

Hic jactis fundamentis (quæ quidem neſcio an aliis, mihi certè ratione non contemnendâ niti videntur) mirum non erit, ſi illis non aliam medendi methodum ſuperſtruam, quàm quæ in febribus continuis ad deſpumationis debitum opus ritè perficiendum adhibenda videtur: cùm nimirum illæ a continuis nullo diſcrimine ſejungantur, ſi ordinem ſpectes, quo natura earundem materiam expellere ſolet, ſcilicet per effervescentiam certâ periodo com-

comprehenſam. Etſi quod ad earum ſpeciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & à continuis, & à ſe invicem plurimùm differre non diffitear. Itaque vel methodum, quâ ſe natura liberare ab hoc morbo ſolet, cautè, ſolliciteque obſervando, indicium ſumere oportet, quo fermentationem obortam acceleremus, atque ita ad ſanitatem ægros perducamus; vel in ipſam cauſam ſpecificam penetrando, danda erit opera ut remediis efficacibus, ac ſpecificis morbo obviam eatur. Ab horum altero indicationes ſumendæ ſunt. Ego utramque viam ingreſſus aliquando fui, atq; illæsâ (uti opinor) verecundiâ profiteri poſſum, non ſine ſummâ curâ, atque attentione animi indefeſsâ; ſed nondum eam felicitatem adeptus ſum, ut Autumni febres intermittentes certâ aliquâ praxi, atque medicandi ratione tollere poſſim, antequàm ſtatas illas fermentationes (de qui-

quibus ſuprà locuti ſumus) peregerint; utcunque moleſtum hoc febricitantibus videatur, qui eouſque ſanitatem ſuam expectare inviti coguntur. Revera autem ſi quis inter mortales reperiatur, qui ſive methodo aliquâ certâ, ſive remedio ſpecifico adhibito, febrium harum intermittentium curſum non ſolùm inhibere, ſed etiam omninò abrumpere novit; exiſtimo eum omni jure teneri, ut humano generi rem illam ſummoperè expetendam patefaciat: quod ſi non fecerit, ego illum nec boni civis, nec prudentis viri nomen mereri pronunciare auſim; Neque enim *civis boni* eſt, illud in rem ſuam vertere, quod toti generi humano tam ingens beneficium apportet; nec viri *prudentis*, divinâ benedictione ſemetipſum privare, quam à ſumma bonitate liceret expectare, ſi ad publicum bonum promovendum ſe accingeret. Honoris autem, ac divitiarum longe

minor

minor apud probos ratio habetur, quàm virtutis, & ſapientiæ. Intereà temporis, ego rem illam ut ſatis difficilem arbitror, ita etiam periculoſam eſſe non dubito. Cujus rei luculentum exemplum à pulvere illo (quem *Jeſuitarum* appellant) ſumere licet. Quamvis enim pulveris illius uſu fermentationem ad præſens inhibere poſſimus, materia tamen adhuc reſidua, quæ fermentando diſſipari debet, intra breve temporis ſpatium vires ſuas redintegrat, novumque bellum naturæ indicit. Novi quartanam per aliquot annos duraſſe, dum hujus pulveris repetito uſu ſubinde interturbaretur: immò quoſdam pulvis ille, immediatè ante paroxyſmum exhibitus, è vitâ ſuſtulit; etſi inficias ire nolim hujuſmodi medicamenta in febrium harum declinatione prudentèr & cautè adhibita, aliquando profuiſſe, & paroxyſmos omnino ſuſtuliſſe; inprimis verò, ſi *tempeſtate* quoad

iſtos

iſtos morbos *minus epidemicâ* uſurpentur.

Veruntamèn etiamſi ex iis quæ nunc annotavimus, vix aliqua ſpes ſanitatis ocyùs reſtituendæ nobis affulgeat;Medico tamen docto & ſagaci locus relinquitur, qui ſanguinis debitam depurationem procuret,quò intra limites à natura definitos ea peragatur, atque etiam ut ſymptomatibus illis occurrat, quæ in hoc morbo contingere ſolent, ac ſupervenire. De hac re igitur paucis & quatenùs illius natura fert,breviſſimè dicam ; utrumque genus eâdem operâ complexus,quòd eadem fere medicatio utriq; (*tertianæ* ſcilicet,atque *quartanæ*) conveniat.

Si itaque harum febrium alterutrâ correptus æger vel *infans* ſit, vel *ætate floreat*, convenit omninò (quantum ego hactenùs edoctus ſum) nihil medicamentorum quorumvis ope, aut aëris, ac diætæ mutatione moliri. Nihil enim hinc mali natum hucuſque intel-

intellexi, ſi modo totam rem naturæ permiſerim. Id quod ego non ſine admiratione præcipue in infantulis ſæpe obſervavi; ſanguine namque depuratione ſuâ defuncto, febres illæ ſponte ſuâ evanuerunt.

Quodſi autem è contrario vel ſtrictiori aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia ſubinde adhibeas, (adhiberi ſcilicet ſolent eo prætextu, ut obſtructiones expediantur, atque humores, in primis viis ſtabulantes, exturbentur) vel ſi, quod præcipuum eſt, in *conſtitutione epidemicâ* venæ-ſectio celebretur, fiet ut morbus in longiſſimum tempus procurrat, atque interìm ut ægri mille ſymptomatibus, iiſque periculoſiſſimis exponantur.

Si verò febricitantes *provectioris ætatis* ſint, ex utroque morbo non ſolùm diuturnitatis, verùm etiam ipſius mortis grave periculum imminet. Hìc itaque medicum illud agere oportet, ut naturæ ſup-

ſuppetias ferat, eamque illis adminiculis ſublevet, quibus ad negotium ſuum peragendum opus habuerit. Certè enim in effœtis corporibus, niſi fermentatio, cardiacorum & corroborantis diætæ beneficio ſuſtineatur, illud accidet, ut ægri incertis atque fruſtraneis paroxyſmis divexati debilitentur, atque morbus eouſque duret, donec languida priùs natura, paroxyſmo aliquo graviore correpta, ad *ebullitionis tempus* pertingere non poſſit, adeoque in ipſo *exhorreſcentiæ tempore* diem ſuum obeant ægroti : atque hoc in ſenibus non raro uſu venit, qui longa catharticorum ſerie debilitati fuerunt ; imò, ut aliquando viſum eſt, in ipſo *vel* primorum paroxyſmorum rigore penitùs defecerant, cùm exhibito cardiaco ſatis forti ſaltem ad tempus aliquod ſuſtineri potuiſſent.

Cum ſanguis tempus illud exegerit, quod ad deſpumationem

ſuam

ſuam perficiendam requiritur, neceſſarium eſt, ut *provectioris ætatis* ægri eodem ipſo tempore, vel paulo antea, inſignem aliquam aëris mutationem ſubeant; ſive (quod potiùs optandum eſſet) in calidiorem aliquam regionem commigrando, ſive mutando ſaltem locum in quo primùm hoc morbo correpti ſunt. Mirum ſanè eſt, quantum valeat hæc aëris mutatio ad morbum hunc prorsùs abigendum. Interim ut ante hunc temporis articulum aër mutetur, non tantùm non neceſſarium eſt ad ſanitatem ex hoc morbo reſtituendam, ſed & minùs convenit. Etiamſi enim quis in regionem quantumcunque Auſtralem & calidam migraverit, ſanguis tamen ejus in morbido hoc motu ſemel conſtitutus, depurationem ſuam ut peragat neceſſe eſt; quod quidem beneficii fruſtrà expectabitur ab inuſitato novoque aëre, priuſquam procedente atque adulto jam ſanguinis motu

motu ſanitatis recuperandæ c[illegible] pax fuerit. Inſignis ergo illa aër[illegible] mutatio tum demum adeunda e[illegible] cùm primùm æger à paroxyſm[illegible] liberari poteſt. Exempli causâ, [illegible] *Quartanâ*, quæ primùm in *Autum-no* invaſit, non citiùs aër muta[illegible] dus eſt quàm circa *Februarii* initi-um. Interim ſi æger mutare lo-cum vel nolit, vel commodè ne-queat, oportebit ut hoc ipſiu[s] temporis articulo, forti aliqu[o] medicamento utatur, cujus e[æ] ſint vires, ut uno quaſi ictu lan-gueſcentem illam depurationem potentèr promoveat, &, ſi fie[ri] poterit, perficiat. Ad hanc rem conſulerem ego, ut Electuarii d[e] Ovo, vel *Theriacæ Andromach[i]* drachma una ſemis in Aquæ *Cæ-leſtis* vel Aquæ-vitæ communi[s] unciis duabus diſſoluta exhibea-tur. Id quod à me cum ſuc-ceſſu non infelici in morborum hujuſmodi declinatione factum eſt. Licèt agnoſcam calidiora hæc citiùs exhibita vel morbum

dupli[illegible]

duplicare, vel in febrim continuam permutare; quod ab aliis jamdudum obſervatum eſt. Idem in juvenibus hoc morbo detentis fieri poteſt, cautelâ adhibitâ. Ut autem in puerili ætate idem fiat, non tantum non convenit, verum etiam periculo non vacare pridèm obſervavi.

Notandum eſt in horum morborum principio (*Tertianæ* verò præcipuè) nonnunquam contingere, ut effervеſcentia in *juvenibus*, ac robuſtis eouſque adaugeatur, ut meritò tutiùs exiſtimes ingruenti tempeſtati occurrere, quàm rem totam Naturæ committere. Hoc autem commodiſſimè fiet *Emetico* in die aliquo intermiſſionis propinato: illud enim medicamentorum genus pleriſque Autumnalibus morbis apprimè convenit, & ſymptomatibus illis præcavet, quibus iidem in vigore ſunt obnoxii. Verùm hoc facto, res tota naturæ permittenda eſt. Neque verò crediderim, ingen-

tem illum atque atrocem hujus efferveſcentiæ inſultum, qui primos paroxyſmos Tertianarum præcipuè, comitari ſæpenumerò ſolet, tam alicujus malignitatis effectum eſſe, quàm ipſius morbi vis atque roboris: quilibet enim paroxyſmus, continuæ febris inſtar eſt & compendium; adeoque majori atrocitate ægrum aggreditur quàm continua febris, donec paroxyſmorum aliquot progreſſu, morbi vires aliquouſque retundantur. Verùm (ut ut id ſit) quandoque accidit, ut præ violentiâ hujus efferveſcentiæ atque motu effero, *Tertianæ* Autumnales (in juvenibus præcipuè) depuratione ſuâ ante deſtinatum tempus defungantur, adeoque poſt paroxyſmos non multos evaneſcant; opere nempe naturæ præcipitato. *Quartanæ* autem non tàm cito pede curſum ſuum peragunt, niſi forte æger eodem morbo jam antea defunctus fuerit; namque in hoc caſu

licèt

licèt paroxyſmis aliquot exerceri poſſit, medicus tamen illius rei conſcius, fidentèr morbum illum ſubitò evaniturum prædicere poterit: quod obſervatu dignum eſt.

Priuſquàm huic argumento clauſulam addamus, illud monendum venit. Ea quæ de febrium Autumnalium intermittentium duratione, atque de tempore ad ſanguinis deſpumationem requiſito dicta jam ſunt, ita intelligenda eſſe, ut nos illud ſolum nunc ſpectemus, quod Natura vulgaribus atque uſitatis tantùm medicamentis ſuffulta præſtare ſoleat. Nequaquam enim eo conſilio de his rebus ita locuti ſumus, ac ſi doctos & ſolertes medicos deſpondere animum velimus, atque vel de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis inveniendis ſpem totam abjicere, quorum ope hujuſmodi morborum ſanationem accelerent: tantum enim ego

profectò ab hoc propoſito abſum, ut non deſperem *vel* à me ipſo tale quidpiam ſive methodi, ſive remedii aliquando repertum iri.

Sublato morbo æger ſedulò purgandus eſt; incredibile enim dictu, quanta morborum vis ex purgationis defectu poſt febres Autumnales ſubnaſcatur. Miror autem hoc à Medicis minùs caveri, minus etiam admoneri. Quandocunque enim horum morborum alterutrum paulò provectioris ætatis hominibus accidiſſe vidi, atque purgationem etiam omiſſam; certò prædicere potui periculoſum aliquem morbum eoſdem poſtea adoriturum, de quo tamen illi nondum ſomniaverant quaſi perfectè jam ſanati.

Purgantia, quibus uti ſoleo, eadem ferè ſunt cum iis quæ poſt *febres continuas* exhibenda ſuaſi; atque ea ter quaterve repeti jubeo, uno die interpoſito. Vel ſi major aperientium apparatus deſidere-

ſideretur, ſequens Apozema exhiberi poſſit. *Rec. rad. Rhabarb. Monachor.* ℥ij. *rad. aſparag. bruſci, petroſel. & polypod. quer.* āa ℥j. *cortic. mediani fraxini, & tamariſci* āa ℥ſs. *fol. agrimon. ceterach. & cap. Ven.* āa *M.* 1. *Sennæ mund.* ℥iſs. *irrorat.* ℥iij. *vini albi epithymi* ℥ſs. *agarici troch.* ʒij. *ſem. fæniculi* ℈iv. *Coq. in aq. font. ad* ℔iſs. *ſub finem adde ſucci aurantior.* ℥iij. *In colaturâ diſſolve ſyr. cichor. cum rheo, & magiſtral. ad melancholiam* āa ℥iſs. *f. Apozema, de quo cap.* ℔ſs. *ſing. matutinis per triduum. Et repetatur quoties opus fuerit.*

Diligentèr autem attendendum, ſi ceſſantibus paroxyſmis citò nimis purgationem aggrediaris, periculum eſſe, nè illi redeant; nimirum ex tumultu, quem Cathartica, etiam leviora, in humoribus excitare ſolent.

Sæpe accidit, *Hydropas* ex causâ prius memoratâ ſupervenire. Verùm illi facilè aperientium, & Catharticorum ope ſanantur, ſi-

quidem recens affectus fuerit. Neque mihi moleſtum eſt, quoties hinc natum morbum audio, atq; intelligo; nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens. Nonnullos enim uſu Apozematis jam præſcripti *vel* ſine admiſtione hydropi magis appropriatorum, perſanavi.

Obſervavi fruſtrà eſſe, ſi quis hydropem ex febri intermittenti natum medicamentis tollere conetur, febre illâ adhuc durante: febris enim profectò hoc pacto radices profundiùs agere deprehendetur, non autem amovebitur hydrops. Expectandum itaq; donec febris exulet, ac tum demùm negotium proſperè ſuſcipiendum.

Infantes poſt febres Autumnales tum Continuas tum Intermittentes, Hectici aliquando fiunt; ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; ſæpe etiam tuſſis, aliaq; tabidorum ſymptomata ſubnaſcuntur, quæ *Rachitidem* planè mentiantur. Hos ego ſequenti

quenti modo tractandos conſulo. Paretur potio cathartica, quam in febrium continuarum fine aſſumendam præſcripſi. Hujus capiat infantulus Cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate, mane per 9 dies, uno atque altero die, ſi opus fuerit, intermiſſo. Interim verò purgatio ita moderari debet, ac regi, doſem vel augendo vel minuendo, ut ultra 5 vel 6 ſedes ſingulis diebus non procedat. Poſt finitam catharſin totus venter inungatur linimento aliquo apertivo per aliquot dies. Sequenti uti ſoleo. *Rec. ol. lilior. & tamariſci ãa* ℥ij. *ſucci rad. bryoniæ, & apii ãa* ℥j. *bulliant ad ſuccorum conſumptionem, addendo unguenti de althæâ, & butiri inſulſi ãa* ʒj. *gum. ammoniac. in aceto ſoluti* ʒſs. *ceræ flavæ q. s. f. linimentum.* Sanè quamplurimi infantes, etiam verâ *Rachitide* laborantes, hâc methodo à me liberati fuerunt.

Veruntamen cavendum ſedulò, nè purgationem aggrediamur

niſi febre jam perfectè fugatâ: licèt enim hoc pacto humoris in partes naturales amandati portio quædam evacuari non ſine causâ videri poſſit; nihilominùs ab ipsâ febre nova ſubinde pravæ materiæ copia ſuggeretur, quæ non ſolùm purgationem reddet fruſtaneam, verùm & ipſum morbum diuturniorem præſtabit, ob rationes anteà memoratas.

Obſervatu non indignum eſt, quòd cùm *febres autumnales* teneram ætatem diu cruciârint, nulla ſpes ſit eaſdem abigendi, donec abdominis regio, circa lienem præcipuè, indurari, atque tumefieri occœperit; iiſdem enim gradibus, quibus hoc ſymptoma ſupervenerit, febris etiam fugam meditatur. Neque forte ex meliori aliquo prognoſtico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quàm ſi ſedulâ animadverſione ſuboriri hoc ſymptoma perſpexeris. Idem porrò in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando ſpectantur. Mul-

Multa etiam alia ſunt accidentia, quæ morbos hoſce conſequi ſolent, ob purgationem vel non omninò, vel non ritè celebratam; quibus in præſentiarum enumerandis ſuperſedebimus, cùm curationis eadem ferè ratio ſit utrobique, nempe ſedimenti ab efferveſcentiâ præcedaneâ depoſiti repurgatio, quippe quòd ſuâ morâ malis hujuſmodi materiam præbuerit. Quanquam liceret hic loci non contemnendum ſymptomatis genus referre; quod non tantum purgationibus, & evacuationibus aliis quibuſcunque, venæ ſectioni præſertim, cedere dedignatur, verùm & ab illis vires ſibi acquirit. Illud autem peculiaris quædam eſt, ac ſui generis *mania* quæ febres Autumnales nonnunquam excipit. Fortaſſis poſthac (re probè perpenſâ) ſtatuendum videbitur, manias complures, quæ communem medicandi rationem aſpernantur, & poſt evacuationes fortiores adhibitas, in miſeram quandam

quandam ſtultitiam degenerantes, nonniſi cum ipsâ ægrorum vitâ terminantur; has (inquam) pleraſq; omnes febribus Autumnalibus diuturnioribus ſupervениſſe. Miratuſq; ſæpenumerò ſum, nullam hujus rei mentionem ab Auctoribus factam fuiſſe, cùm non rarò accidiſſe viderim. De curâ illius nihil mihi nunc dicendum videtur; licèt enim haud pauci ſciunt, me non ſine proſpero ſucceſſu tractaſſe hunc morbum, nondum tamen videor rem ipſam pro dignitate ſatis penſitâſſe, ut cum prudenti fiduciâ medendi rationem publicè exponam.

SECT.

Sectio Quarta.

De Variolis.

QUandoquidem in more poſitum eſt, ut qui de Febrius diſſeruêre, *variolas* etiam, & *orbillos* attingant; ego iiſdem uoque veſtigiis inſiſtendum aritror, ſed utrumq; morbum ſub *ariolarum* capite complectar; artìm brevitatis causâ, partìm uoniam uterq; eandem curatiois methodum ſibi vendicare vietur, quantumcunq; diſcrimen x naturâ ſuâ propriiſq; rationius admittant, de quo jam non ibet quicquam diſputare.

Exiſtimo itaque *variolas*, morum eſſe ſanguini ſuperinductum, ovum quendam ſtatum quaſi afectanti. Eſt enim ſanguis humaus luxurianti cujuſdam ac prædivitis naturæ liquor, multoſque

in

in ſe ſuccos opulentos complec-
tur, adeoq; per totum vitæ cu-
riculum in eodem ſtatu rariſſi-
perſiſtit; verùm depoſito (ta-
quam exuviis) nativo genio, at
contextu, ſemel ſaltem in vi-
inſignem aliquam mutation-
ſubire aptus natus eſt, novamq
(ut ſic loquar) formam indue.
Atque hæc mihi de his rebus ſæ
meditanti, non inidonea ratio
ſa eſt, cur illorum ſanguis c
nondum hanc mutationem paſ
eſt, eandem tam facilè ſubea
leviſſimo enim impulſu illuc inc
nat vel ex ipſis effluviis ex ægr
tantium ſanguine tranſmiſſis; n
ſecus ac poma quæ ipſa matu
ſunt, etiam ea quæ in viciniâ r
periuntur in eandem conditi
nem perducere ſolent. Atque
dem in multis aliis corporib
cernere eſt, quæ vel junctis ſ
perficiebus, vel influxu quoda
è longinquo ſe invicem afficiun
& licèt pleraque illorum ſangu
neâ maſsâ (quæ tenerior eſt, a

qu

e ἐυμετάβολος) multo minùs ad
ıtationem prona videantur, u-
nq; tamen ad ſimilitudinem ac-
dunt ac ſi eandem appeterent.
quidem hâc ratione contagio-
n hujus morbi naturam non mi-
ri ſaltem veriſimilitudine de-
ırare licet, quàm eâ quæ ex e-
ſdem malignitate adduci ſolet;
in & multo meliùs nodos illos
plicat, quos nectere ſibi viden-
r, qui *variolarum* cauſam in ma-
;nam aliquam, atq; venenatam
ıteriam in ſanguinis mole hoſ-
tantem, atq; ab eâdem expul-
n, rejiciunt. Neque enim vi-
o quî fiat, ut momento quaſi
mporis, ſanguis alicujus, quem
ox iſtâ contagie affectum ſup-
ɔnemus, tanto purulento illius
ateriæ apparatu inſtructus ſit,
ıantus in hoc morbo ſecernitur.
ti nec illud mente aſſequor, ſi-
ıidem contagium à maligna ali-
ıa cauſa ſuggeratur, quamob-
m is qui illo afficitur, atque è
orbo ſuo convaluit, poſtmo-
dum

dum novi contagii non tam ca
ſit, atq; antea fuerat, ex *vari*
torum (ut ſic dicam) convi
Certè in aliis morbis ex mali
aliquâ causâ dependentibus
quotidiè cernimus; qui enim c
fœmina rem habuerit lue ve
reâ inquinatâ, non minùs et
poſtquam ſemel atq; iterum
iſto morbo convaluerit, in e
dem proclivis eſt, quàm ſi n
quam hactenùs eo detentus f
ſet. Neque verò neſcio, qui
riolas aliquando paſſi ſunt, n
nunquam in eaſdem denuò pro
bi; ſed nempe rariùs hoc cont
git, quàm ut cauſæ noſtræ qu
quam incommodi afferre poſſ
universìm enim loquendo,
ſemel *variolis* defunctus eſt,
futuro tutus ab earum incurſu
putatur. Materiæ autem excre
impuritas fœditaſq; in hoc m
bo, præſertìm quando tempeſt
autumnali invaſerit, ſpectari ſ
ta, non magis malignam, atq;
nenatam illius naturam ſignifica
qua

quàm ejuſdem contagiem id ſignificâſſe jam diximus : ſanguis enim cœptâ hâc immutatione renovationem ſui moliens, ex propriâ maſsâ particulas ejuſmodi ſelegit, quæ tametſi cum totâ mole æquabilitèr commiſtæ, ſatis puræ fuerunt, nunc tamen aggregatæ, novumque contextum adeptæ, corruptelæ ſpeciem induunt; non alitèr quàm (ut alibi dictum eſt) ventriculo ingeſtorum partes aliquæ, poſtquam in corpore noſtro μεταβολὴν ſubierunt.

Porrò neque illud malignitatem variolarum ſatis arguere videtur, quòd ſecreta materia tam profunda veſtigia, dum per carnes viam ſibi facit, in corpore noſtro relinquat (in autumno præcipuè, atque hiemis initio, quibus temporibus altiùs illa ſtigmata variolæ nobis inurere ſolent) cum idem planè effectus ex cujuſvis ferè ulceris pure conſequatur. Atque quò luculentius adhuc pateat, non particulas aliquas

quas venenatas in ſanguine præ
exiſtentes, eundemque ad ſui pro
pulſionem irritantes, hujus mor
bi veram cauſam eſſe, ſed ipſum
ſanguinem, mutationes iſtas affe
ctantem, eo quo dictum eſt mo
do: ſæpe obſervare licet, quoſ
dam ex hoc morbo, etſi profundi
veſtigiis non omnino deformes
totâ tamen vultûs ſpecie, ejusque
lineamentorum ductu, quaſique
ipſius corporis fabricâ, eouſque
immutatos fuiſſe, perindè ac ſ
variolarum interventu perfectam
quandam renovationem totius
maſſæ Natura deſignâſſet.

Verùm ſive hæc ipſa, de qua lo
cuti ſumus hactenùs, de variola
rum ortu ſententia (quam neque
novitatem affectans amplector
neque cui ab aliis meliora edoctu
pertinacitèr adhærebo) veriſi
milior ſit, ſive aliâ aliquâ ration
commodiùs explicari poſſit, no
magnoperè pugnabo: profecto
enim curandi indicationes eædem
ſemper manebunt: adeſt enim
ſempe

ſemper materia quædam, quæ ſeparari debet, atque expelli; quorum utrumque niſi fiat, actum eſt de vitâ ægrotantium.

Quapropter ut fundamento alicui, medendi methodus ſuperſtruatur, notandum eſt, duo eſſe hujus morbi tempora; quorum primum *ſeparationis* eſt; ſecundum *expulſionis*. Atq; primum quidèm illud tempus plerunq; cum febrili ebullitione tranſigitur, quæ quatuor primis morbi diebus peragi ſolet, quorum decurſu natura id ſatagit, ut partes ejuſmodi ſeligat, congregetque, quæ ſuo ſanguinis immutandi propoſito inſerviant, atque etiam ut illas in carnoſas corporis partes relegatas, ibidem deponat; quo facto, priſtina quiete fruitur, ſedato jam tumultu, qui, dum hoc ageretur, in ſanguine ciebatur. Quamvis interim hîc loci conſentaneum fuerit ſubindicâſſe, in ſanguine laxiori, atque ἐυμεταβλήτῳ nonnunquam accidere, ut ſeparatio-

nis periodus ſensìm, atque gradatìm ſine inſigni aliquâ ebullitione, naturæ negotium faceſſente, tranſigatur, priuſquam expulſio materiæ puſtularum eruptione ſe prodat. Mihi verò caſus hujusmodi non tantùm ideo placet, quòd ſine ægri tædio atque moleſtiâ tranſierit, verùm præcipuè, quòd æger morbi ſui nondum conſcius, atque adeò liberi aëris beneficio fretus, multo commodiùs (ob rationes infrà dicendas) ad materiæ ſecretionem paratus ſit, quàm ſi ſub calido regimine conſtitutus, aut neſcio quot Cardiacis uſus fuiſſet.

Separatione ſic, ope ebullitionis, in ſanguine peractâ, *expulſio* jam locum obtinet, quæ per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis illis abſceſſibus, in carne perficitur. Sicut enim à naturâ abſceſſuum, ſuâ ſpetie, non abludunt, ita parem cum aliis cruditatis, maturationis, atque exareſcentiæ ſtatum percurrere

ſolent; quæ omnia ſi ritè, atque laudibili modo abſolvant, & exequantur, in tuto res eſt, cum exinde curationis ſumma dependeat, ſin minùs, omnia peſſum ruitura ſunt. Et quidem poſtremum hoc negotium priori illo *Separationis* opere, tanto plùs temporis ſibi vendicat, quòd prius illud in tenui, fluidoque corpore tranſigatur, atque in ipſo (ut ſic dicam) naturæ foco; poſterius autem denſo ſpiſſoque theatro, atque à vitæ fonte paulò remotiori, partes ſuas exequi coacta ſit.

His ita præmiſſis, indicationes exurgunt: 1. Ut æquabilis ille tenor ebullitionis in ſanguine conſervetur, qui neque nimis properè ſeparationem nimiâ ſuâ vi perficiat, neque tamen torpido nimis motu eandem remoretur, vel non ſatis idoneam præſtet. 2. Ut abſceſſuli, puſtulæve ſummâ curâ ſuſtineantur, quo debita tempora percurrentes,

tandem contentam in ſe materiam omninò avehant, ipſæq; etiam evaneſcant.

Ut itaque paucis de primo agamus; Sollicitè imprimis cavendum eſt, hoc tempore præſertìm, ne nimium aſſurgat ebullitio, ſive id fiat ex congeſtis ſtragulis, ſive ex aëre loci, in quo decumbit æger, igne nimiùm excalfacto, ſive ex calidorum medicamentorum & cardiacorum uſu; præcipuè verò ab his cavere oportet, ſi æger in ætatis flore conſtitutus fuerit, vel ſanguinem habeat generoſiori potu nimis exaltatum, vel anni tempeſtas, aut verna ſit, aut ſaltem ultra æſtatis initium non proceſſerit. Hinc enim fiet, ut ſeparatio, quæ ſensìm, lentiſq; gradibus peragi debebat, ut ad univerſalem quandam deſpumationem opportuniùs pergat, præcipiti curſu feratur; atque ita vel non ſatis idoneus partium numerus congregetur, vel (quod forte contingat) nonnullæ partes ad

ſecre-

ſecretionem damnentur, quas aliàs Natura illam ſubire noluiſſet, niſi quòd ultra debitos limites excurrere coacta, noxam hanc ſibi creet: ſecretis enim illis quæ ad ſeparationem minùs opportuna ſunt, aliorum illuc propendentium motus, eorum commixtione impeditur, adeoque redduntur expulſioni minùs accommoda. Auſim dicere, ex hoc fonte, malorum *Iliada* profluxiſſe, nempe ex auctâ nimis ebullitione in principio morbi, dum mulierculæ oblatis cardiacis (ut pulvere *Gaſconis*, *Diaſcordio*, & id genus aliis) nihil non ſatagunt, ut (ſi Dîs placet) expellantur ſtatim *variolæ*, ac venenum à corde removeatur. Imò famigerato illo tutiſſimoque ut exiſtimant remedio (*Zythogala* intelligo, cui *cornu Cervi* cum *Calendulæ floribus* incoctum fuerit) non minùs imprudentèr utuntur: Certè enim calido hujuſmodi regimine plus mali quotannìs accerſitur, quàm ullâ Medicorum praxi,

xi, quantumcunq; periculoſam illæ arbitrentur, atq; à ratione (*ſuâ* ſcilicet) abhorrentem. Mihi quidèm rationi conſentaneum videtur, ut quo diutiùs Natura ſeparationem molitur, ac perficit, dummodò ebullitio non omninò torpeat, eo certiùs atq; univerſaliùs eadem ſeparatio abſolvatur. Atqui ex illâ ſic abſolutâ, curationis inſequentis ſucceſſus potiſſimùm ut dependeat neceſſe eſt, uti ex methodo contrariâ, contrarius planè rei exitus: ex calido enim iſto regimine nihil boni naſcitur; ſicut ex præcoci fructu, nihil frugi; cùm frequentèr uſu veniat, ut vel in *Phrenitidem* æger prono lapſu ruat; vel (quod pejoris notæ eſt) ſudores ingentes oboriantur, ex quibus partes non ſecerni aptæ, neq; *puris* naturæ reſpondentes (quod ipſum tamen pus, genuina ſoboles eſt hujuſce excretionis) eliminentur; vel ex cardiacis illis adminiſtratis calidâq; cuſtodiâ, *variolæ* nimis

mìs protruſæ in unum confluant, fœdo certè ſpectaculo, triſtemq; eventum interminanti. Atq; hæc & ejuſmodi ſymptomata ex his erroribus progigni ſolent; cùm ex alterâ illâ methodo nihil unquam mali obſervaverim. Natura enim ſibi permiſſa negotium ſuum ſuo tempore exequitur, materiamq; debito ordine ac viâ tum ſecernit, tum etiam expellit, ut (in junioribus præſertìm vegetiſq; temperamentis) noſtrâ ope, noſtris artificiis, atq; auxiliis non indigeat, ſuis viribus optimè inſtructa, ſuis opibus locuples, ſuo deniq; ingenio ſatis edocta. Neq; ſanè vel ipſe vidi, vel fando accepi, quenquam ex eo periiſſe, quòd *variolæ* primò non eruperint; etſi nimis multi perierint, quorum *variolæ* primò laudabilitèr, & cum ſummâ ſpe erumpentes, poſtea recidentibus puſtulis præmaturè detumuerunt.

Quemadmodum autem inconſultum eſt, atq; periculoſum cali-

dioris regiminis vel Cardiacorum ope cœptam ebullitionem nimis evehere, ita è contrario non minus vacat periculo, mediantibus venæ ſectione, clyſteribus, emeticis, catharticis, aut refrigerantibus medicamentis eandem minuere; cùm hoc pacto partium ſeparabilium commoda ſecretio plurimùm impediatur. Licèt enim vulgare illud, atq; tralatitium argumentum, quo adversùs phlebotomiam, aliaſq; evacuationes utuntur (nempe quòd non liceat à circumferentiâ ad centrum movere humores, cùm natura in hoc morbo contrarium affectare videatur) nullarum planè virium ſit; eo quòd ex earundem uſu contrarius omninò effectus, ſubitanea ſcilicet *variolarum* eruptio, ſæpiſſimè conſequi deprehendatur: aliæ nihilominùs rationes in promptu ſunt, quæ vehementèr ſuadent, ut, ſiquidem ullo modo vitari poſſit, ab hac praxi manus abſtineamus. Namq; (ut earum

præ-

præcipuas paucis attingamus) per haſce evacuationes non tantùm ebullitio nimis imminuitur, cujus interim ope partes deſpumandæ accuratè ſecerni debuerunt, verùm etiam illud ipſum ſubducitur, quod cœptæ ſecretioni quaſi pabulum continentèr ſuppeditaret; unde ſæpenumerò contingit, ut *variolæ* primùm laudabili impetu erumpentes (eoq; fortaſsè meliùs, quòd evacuationes jam dictæ præceſſerant) paulò poſt ex improviſo quaſi repercuſſæ detumeſcunt, idq; ob eam potiſſimùm cauſam, quòd materia deſit, quæ quaſi à tergo præeuntem inſequeretur, atque agmen clauderet.

Ex prædictis itaq; conſtat, ebullitionem in morbi principio cœptam, neq; nimis evehi debere, neq; nimis minui. Verùm alia omninò res eſt, Medicuſq; ad nova conſilia redigitur, ſi ſerò nimis accerſatur; poſtquam nempe vel cardiacis adhibitis immodicè ebullitio evecta eſt, vel phlebotomiâ

miâ inconſultò celebratâ, vel quâ-vis aliâ causâ mediante, eadem nimis deprimitur, adeoq; ad ſe-cretionem impar, atque inhabilis redditur.

Quodſi itaq; primum hoc ma-lum nobis non conſciis, nondum ſcilicet accerſitis, aliquando con-tigerit, ſive ex ægrorum intem-perantiâ aut calidiori tempera-mento, ſanguis inflammatoriam diatheſin nactus fuerit, ſive ex a-ſtantium muliercularum aut alio-rum quorumcunq; conſilio, car-diacorum uſus *Phrenitidem* inve-xerit, ſive ex *Plethorâ* circuitus ſanguinis impeditus fuerit, atque totius maſſæ quaſi ſtrangulatus ſupervenerit; in his (inquam) caſibus, vel ſecanda vena eſt, vel regimen imperandum, etſi non prorsùs refrigerans, certè tamen nequaquam calefaciens, ſive diæ-tam reſpiciamus, ſive medicamen-ta. Et quidem in anguſtiis hîc verſatur Medicus, partìm dum ſuo judicio ſatisfacere cupit, par-

tìm

tìm dum præjudiciis aliorum undiq; cingitur, qui, ſiquidem ægro quippiam ſecus acciderit, illius mortem Medicorum temeritati acceptam referre ſolent. Quam ob cauſam, atq; etiam quòd ipſe morbus admodum verſatilis ingenii ſit atq; incertiſſimi exitûs, ut vel minimum errorem vix tutò admittat, Medicis quibuſdam non vitio vertendam cenſeo ſuam illam ſive prudentiam, ſive aſtutiam (charitatem enim forte aliquis in iis deſideraverit) qui ſtatìm atque erumpunt *variolæ*, ægrum nutricum curæ relinquunt. Atque pronunciare auſim illius famam in loco valdè lubrico verſari, qui in medicando hoc morbo frequentèr ſeſe exercet: quando quidèm non vulgus ſolummodò mortis cauſam ſatagenti nimis Medico tranſcribere paratum ſit, verùm etiam ejuſdem artis Profeſſores calumniandi anſam inde cupidè arripiant, atq; coram iniquis judicibus cauſam dicentes, ſeveriſ-

ſimam

ſimam ſententiam facilè eliciant; eo ſcilicet conſilio, ut ipſi pluris æſtimentur, & ſuper aliorum ruinis viam ſibi ſternant ad famam: id quod viris literatis indignum prorsùs eſt, imò & vilioribus artificibus, modò probitatem colant. Et ſanè ſæpe miſertus ſum præclariſſimorum quorundam magniq; nominis Medicorum, qui hanc ſortem non ſemel experti ſunt, quorum fama non tantùm à proletariis hominibus, & vulgi fæce, ſed & ab aliis Medicis arroſa fuit, qui forſitan multo majori jure (ſiquidem in ſimili negotio verſati fuiſſent) ejuſmodi opprobria fuiſſent promeriti.

Sed ut ad rem redeamus, ſi venæ ſectio prudentèr adhiberi nequeat, ſive ob opprobrii metum, ſive quòd æger vel nondum attigit ætatis ſuæ florem, vel eundem præteriit; reliquum eſt ut jubeamus, ne fervor ille, ſub quo laborat, quovis modo augeatur, atq; adeò ut non alitèr in lecto cubet, quàm

quàm ſanus ſolebat ; ut locus in quo decumbit (modò tempeſtas anni temperatior adſit) accenſo igne non calefiat ; ut cereviſiam tenuem pane toſto ſolùm levitèr tepefactam bibat ; ut polentas avenaceas interdum ſorbeat, & pomis coctis, aliiſq; id genus veſcatur. Verùm non permiſerim ego, ut medicamentis ullis (ne quidèm *poſſeto* cum C. C. parato) utatur. Ebullitio autem illa hoc pacto ſuâ ſponte gradatìm minuetur & ſymptomata ceſſabunt, priuſquam aliquid inde mali naſcetur, modò ſic tractetur æger, utì jam ſuaſimus ; dummodo ſanguis non uſque adeò efferus eſt, atq; ultra omnem modum evectus, ut ne quidem inducias ferre velit, dum hæc fiunt : Nam ſi ita ſe res habeat, profectò Medicus ad conſcientiam ſuam potiùs quàm incertam famam ſe componens, vel ſanguinem emittere, vel medicamentum aliquod, non temperatum duntaxat, ſed & paulò magis,

gis, aut etiam impensè refrigerans, exhibere debet, vel etiam aëre liberiori æger refocillandus. Innumera ſunt illorum exempla qui his modis ab ipſis quaſi Orci faucibus erepti fuerunt. Nonnulli enim nutricum curam fallentes, dum *Phrenitide* detinerentur (miris enim artibus ejuſmodi homines ſæpe utuntur) atq; è lecto fugitivi aëris frigori ſemetipſos etiam noctu expoſuerunt. Alii frigidam aliquando vel furtìm, vel raptìm nacti, vel precibus à nutrice emendicantes, hauſerunt, adeoque felici errore ſalutem jam planè deſperatam conſecuti ſunt.

Unicam hic loci hiſtoriam aſcribere non gravabor, quam ab eo ipſo accepi, cujus res agebatur. Is nempe aliquando *Briſtolium* profectus, juvenis adhuc, inq; ipſo ætatis flore, *variolis* ibidem correptus eſt, iiſq; paulò poſtea *Phrenitis* acceſſit. Nutrix in urbem egreſſa, interim ægrum ſu-

um aliorum curæ commiſit, mox nempe reditura. Verùm dum paulò diutiùs moratur, ægrotus (ut aſtantibus viſum eſt) interea temporis moritur. Aſtantes & anni tempeſtatis, quæ fervidior erat, & habitûs ægri, craſſi ſcilicet atq; corpulenti, rationem habentes, ne fœteret cadaver, è lecto ſublatum, ac nudum menſæ imponunt, linteo ſuperſtrato. Nutrix tandem rediens accepto nuncio, cameram intrat triſtiſſimo ſpectaculo interfutura; mox amoto linteo, vultúq; conſpecto, ſubobſcura quædam vitæ indicia conſpicari ſibi viſa eſt, ac proinde ſtatim projectum corpus in lectum repoſuit, adeóq; ſub manu conſilium capiens, ac neſcio quid ſatagens, ægrum ſuum in vitam revocavit, atq; diebus aliquot interpoſitis ſanum conſpexit.

Proximo autem loco ſi torpuerit efferveſcentia ſanguinis, atque tam languida evaſerit, ut meritò metuendum ſit, ne juſtæ ſeparati-

oni

oni ſit impar futura, rationi conſentaneum erit, ut commodis quibuſdam Cardiacis ad eandem promovendam utamur. Hæc autem eorum maximè conditio videtur, qui vel ſanguinis miſſione mulctati fuere, vel pinguiores vel phlegmatici ſunt, vel qui morbo aliquo nuper attriti fuerunt, vel denique (ut reliqua omittam) qui præſenti *Gonorrhœâ* aut aliâ aliquâ evacuatione laborant. His & ſimilibus, niſi Cardiacorum beneficio ſuppetias feramus, ſecretio non ſuccedet, adeoq; nec eruptio puſtularum felicitèr peragetur, ex quibus ægrorum interitus facilè conſequetur. Non quòd (meâ quidèm ſententiâ) maligni quidpiam ac venenati ſubſit, ſed quòd ſanguis cœptâ mutatione ſui renovationem molitus, eandem exequi nequeat: ſanguis enim nunc in morbido ſtatu poſitus, & interr genium priſtinum, quem deponere jam parat, novumq; quem induere geſtit, conſtitutus, cùm re-

gredi

gredi nequeat ut antiquum obtineat, neq; verò præ virium defectu progredi, magnis quaſi auſis excidit, & æger vitâ neceſſariò fungitur. Neq; interim nego, in ipſo expulſionis tempore, quo ſecreta materia ad ſuppurationem pervenit, ſi ex quâvis causâ foràs intrò revocetur, eandem ægro certam necem inferre; id quod ob eam ſolam corruptelam accidit, quam ex ſuâ ſecretione ſibi acquiſivit.

Tandem, ut ad ſecundam illam indicationem pedem promoveamus ad *tempus expulſionis* accommodatam; quo tempore materia ſeparata parvorum abſceſſuum, ſive puſtularum ope amandatur: nempe illud hìc agendum eſt, ut puſtulæ debito modo ſuſtineantur, quò ritè atq; ordine deſtinatam periodum aſſequantur.

Sicut itaq; ſuprà ſatis, ut opinor, oſtenſum eſt, imprimis periculoſum eſſe, ſi æger præſenti febre, ac puſtulis vix dum apparen-

tibus, in ipſo ſecretionis tempore nimiùm calefiat; ita etiam non minori periculo plena res eſt, ſi idem quovis morbi tempore fiat, atque illo præſertìm quod ad expulſionis initium vergit, crudis adhuc exiſtentibus puſtulis: quamvis enim ſanguis peractâ jam ſeparatione, atq; relegatâ ad carnoſas partes materiâ, ab inteſtino illo tumultu magnam partem immunis ſit; interìm tamen tener adhuc, recenſque, ac vix novo ſtatu, & quaſi texturâ indutus, εὐπαθὴς eſt, facilèq; vi caloris immodici undecunq; appellentis, afficitur, atq; adeò leviſſimo momento irritatus flammam concipit, & in novam ebullitionem proclivis eſt; quæ quidem nova ebullitio non, uti prior illa, ſeparationem jam molitur(illam quippe peractam ſupponimus) verùm illius loco non tantùm ſymptomata ſuperius memorata excitat, ſed & cœptam per puſtulas expulſionem interturbat, & contentam

mate-

materiam exagitando noxam parit. Vel itaq; partes jam ſecretæ, atq; in corporis ἕξιν depoſitæ, vehementi illo rapidoq; ſanguinis ebullientis curſu abreptæ, in ejuſdem maſſam reſorbentur; vel partes carnoſæ ultra gradum ſuppurationi debitum excalfactæ, minùs commodè illam exequuntur; vel deniq; fortaſſis obortâ hac novâ ægritudine, ſanguinis œconomia, ipſarumque carnium tonus pervertitur, uſq; adeò ut materiam illam expulſam vincere, eamque ſolenni more abſceſſuum coquere nequeat.

Interim non uſq; adeò nos illùc intentos eſſe oportet, quò ebullitionem nimiam in ſanguine prævertamus, ut ægrum frigoris injuriis exponendo, puſtularum eruptio impediatur. Gradus ille caloris ad harum expulſionem promovendam accommodatiſſimus, naturalis ſit oportet, atq; ejuſmodi quæ carnoſarum partium temperiei conveniat; quiq; hunc

excedit, aut ab eodem deficit utrinque periculoſus eſt.

Ex dictis itaq; ſatis manifeſtum videtur, in quàm incerto lubricoq; ſit loco, tum morbus ille de quo loquimur, tum praxis medica, quæ eidem accommodanda eſt. Quinetiam patet, Medicorum negotium in anguſto verſari; ut minus mirum ſit, ſi Nutricibus, per ſe nimiùm plerunq; officioſis & ſatagentibus, res malè ſæpenumerò ſuccedat. Nempe res ardua eſt, & quæ muliercularum ingenium atq; judicium ſuperat, gradum caloris huc requiſiti definire, præſertìm cùm anni tempeſtas, ægrorum ætas, & vitæ ratio, aliaq; huc ſpectantia ſimul penſanda veniant, id quod prudentem profectò atq; ſagacem Medicum omninò poſtulat.

Quòd ſi autem in hoc morbi tempore vel faciendo quicquam, vel omittendo, ſanguis ad ebullitionem denuò concitatus fuerit, opus eſt ut fervor ille conſopiatur

iiſdem

iiſdem artibus, quas jam antea diximus in *tempore ſeparationis* adhibendas eſſe.

E contrario ſi contigerit, ut, vel phlebotomiâ minùs opportunè celebratâ, vel admiſſo frigore, puſtulæ reſederint, & materiâ recedente fluxus alvi ſupervenerit (nam reſidentibus illis abſque alvi fluxu, non adeò res periculi plena eſt, cùm vel noctis unius ſpatio ſæpe denuò erumpant pleniùs) in hoc (inquam) caſu Cardiacis utendum eſt. Sed cavendum tamen, ne in his exhibendis nimii ſimus: quamvis enim ſanguinem ademeris, fieri tamen poteſt, ut virium inde jacturam metuens, adeoq; Cardiacis aut fortioribus, aut ſæpiùs repetitis utens, novam ebullitionem ex improviſo ſuſcites. Nimirum ſanguis adhuc tenerior eſt, & vim calidioris ſtimuli facilè ſentit; unde fit ut ſæpe repetitæ ebullitiones in eodem excitentur, quibus ægrorum mors majori jure tribuenda eſt, quàm

prægreſſæ venæ ſectioni.

Si *Ptyaliſmus* in hoc morbo ſupervenerit (quod ſæpe *in adultis* poſt calidius regimen, & Cardiaca, contingere cernitur) bona omnia ſperare licet. Certè plerique ita malè tractati, huic ſymptomati ſalutem ſuam acceptam referunt. Morbus enim à viâ naturali, quâ ſe expurgare tentaverat, digreſſus, novam hanc molitur, per *ſalivationem* ſcilicet; proindeq; dehinc minùs de puſtulis curandum eſt, ſed ſpectanda potiſſimùm eſt expuitio, conandumque ut quàm laudabili more ſuccedat. Cavendum etiam, ne *Ptyaliſmum* hunc quovis modo impedias aut interturbes. Quamobrem à gargariſmis, ſub quocunq; prætextu, abſtineatur; quorum uſu mortem aliquando illatam obſervavi, dum ſputum aliàs exiturum inhiberent. Solùm hìc cereviſiam tenuem levitèr calfactam admiſerim, quâ, ſi opus fuerit, ægrorum ora abluantur.

Puſtu-

Puſtulis exareſcentibus, ac deciduis, æger ſedulò purgandus eſt, præſertìm poſt *variolas Autumnales.*

Nunc verò ut veſtigia jam calcata repetam; Rem totam ſic paucis expedio. Si filius meus unicus (cujus ego ſalutem ac vitam *vel* ipſis *Indiarum* opibus longiſſimè præpono) ex hoc morbo ægrotaret, hoc ferè modo, niſi forte quidpiam inſolens, atq; extra ordinem interveniret, eundem tractari juberem. Et primò quidem illum non decumbere paterer antequam puſtulæ prodirent. Dein illis jam apparentibus, non ſinerem ut intenſiori caloris gradu, vel adjectis pluribus ſtragulis in lecto decumberet, quàm quibus in proſperâ valetudine uti ſolebat, accenſo interim, non niſi hyeme incumbente ipſi uſitato foco, ſed non nimis luculento. Porrò nollem, ut brachia ſemper ſtragulis accuratè cooperta detineret, aut in eodem loco ſemper jaceret,

 nempe

nempe ne ſudores copioſiùs erumperent, quos ego tum rationibus jam ſuprà allatis, tum ipsâ experientiâ fretus, fidentèr affirmo non abſque ingenti periculo (præſertìm in adoleſcentibus) accidere poſſe. Vellem itaq; ut liber in lecto jaceret, locumq; ſubinde commutaret.

Ad diætam quod attinet, non impedirem, quo minùs tenuiorem cereviſiam, toſto pane paululùm tepefactam, interdum biberet, quem nonnunquam etiam deguſtaret pro ſuo arbitrio. Uteretur etiam juſculis avenaceis aliiſq; quæ neq; frigoris neq; caloris vim aliquam egregiam obtinent, aut ventriculo concocturo moleſtiam exhibent. Quinetiam vulgarem illam, ruſticamq; diætam non admodum improbarem, nempe ut lacte cum pomo cocto & contuſo veſceretur; modò cautum ſit, ut eo per vices utatur, & modicè, dempto etiam lactis frigore. Atque hæc ſunt omnino

quæ

quæ in hoc morbo fieri imperarem, donec decurſo ſtadio jam declinaret, ægrumque purgationi opportunum ſiſteret.

Verùm objiciet aliquis fortaſſe, quorſum itaque tot verba de hâc re facta ſunt, quandoquidem duabus voculis totum negotium confici poterat, nempe *Nihil agendum?* Cui ſic reſpondeo, Me quidèm non illibentèr hoc moleſto opere ſuperſedere potuiſſe, niſi quòd ſententiam meam hactenùs expoſitam inter duas, eaſque diverſas & oppoſitas medendi rationes, quarum utraque pari fere imperio inter mortales potita eſt, collocatam repererim; tum eorum videlicèt, qui venæ ſectionem tanquam neceſſariam imperant, & ſubinde medicamentis etiam refrigerantibus, ad reprimendam ſanguinis ebullitionem nimiam uti ſolent; tum aliorum, qui Cardiacorum uſum vehementèr inculcant, & calefacientis regiminis: nimirum naturam

ram (ut opinantur) ducem ſecuti, dum morbi malignitatem à centro corporis ad ejuſdem peripheriam protrudere nituntur. Sed profectò ſententiam nudam nulliſq; rationum fulcris ſubnixam in medium protuliſſe, nimis abſurdum videbatur; ſicut è contrario animi mei ſenſa diſſimulâſſe parum in ſe probitatis habere exiſtimabam, cùm perſuaſiſſimus ſim, ingentem hominum vim ob utramq; praxim (prout illæ dudum obtinuerunt) interemptam fuiſſe. Interim lubens fateor (idque in præcedenti tractatu probâſſe ſatis mihi videor) in hoc morbo nonnunquam exquiſitiſſimam ſeduli, ac prudentis Medici operam requiri, qui pro re natâ tùm hùc tùm illùc inclinando, & quaſi ſcenæ inſerviendo naturæ negotium adjuvet: quanquam hoc ipſum non alibi forſitan fuerit neceſſarium, quàm ubi cura morbi ex ejuſdem naturæ manibus quaſi erepta pridem fuit, ægerq; ma-

lè

lè atq; imperitè tractatus, Medico nondum conſulto, aut accerſito.

Unicam hanc annotatiunculam, ne quis fortè ſiniſtrâ interpretatione mentem meam detorqueat, aut eam ſaltem non ſatis aſſequatur, poſtremo loco ſubjungam. In præcedenti nempe Diatribâ, *Naturæ* nomine ſæpius utor, illiq; varios effectus attribuo, perinde quaſi rem aliquam ſingularem & ſeorſim ſubſiſtentem, ſed per totam hanc mundi machinam ubiq; diffuſam ſub hoc titulo mihi repræſentarem, quæ ratione aliquâ & conſilio freta corpora quævis regeret ac moderaretur: quale quidpiam de *Mundi Animâ* nonnulli Philoſophorum cogitâſſe videntur. Verùm ad me quod attinet, utì nec rerum, ita nec verborum novitatem affecto; adeoque antiquam quidem vocem, ſed ſenſu (ni fallor) & ſobrio, & à ſanis omnibus non intellecto ſolùm, verùm etiam uſitato, in hiſce pagellis uſurpavi. Ego enim quoties

Natu-

Naturam nomino, toties *cauſarum naturalium complexum* quendam ſignificari volo; quæ quidem cauſæ brutæ licèt, atq; omni conſilio deſtitutæ, non tamen ſine ſummo conſilio reguntur, dum ſuas quæque operationes edunt, ſuoſq; effectus exequuntur. Nimirum ſupremum illud Numen cujus vi producta ſunt omnia, & à cujus nutu dependent, infinitâ ſuâ ſapientiâ ſic diſponit omnia, ut ad opera deſtinata ſe certo quodam ordine atque methodo accingant, neque fruſtrà quicquam molita, neque niſi quod optimum eſt, ac toti Rerum Fabricæ, ſuiſq; privatis naturis maximè accommodum, exequentia: perinde atque automata non pro ſuo, ſed artificis conſilio moventur.

FINIS.

Monita ad Lectorem.

1. MOnendus eſt Lector inſeri debuiſſe *pag.* 66. immediatè poſt verba, *inferre videbar.* Quando verò poſt ſufficientem ſanguinis miſſionem ſymptomata remisêre, ægerq; ab hoc affectu magnam partem levatus videtur, Catharticum quoddam ex lenientibus eſt exhibendum: ſecus enim periculum eſt, ne *Pleuritis*, cùm ſuâ naturâ admodum ſit recidua, iterum recrudeſcat.

2. Integra illa Paragraphe quæ in *pag.* 78. incipit his verbis *Atq; hæc ſunt*, transferrenda eſt in *pag.* 85. & inſerenda poſt hæc verba *iri confido.*

ERRATA.

PAg. 1. *l.* 13. l. ſit. *p.* 6. *l.* 3. l. quamvis. *p.* 29. *l.* 13. l. fortiora. *p.* 31. *l.* 10. l. apparatui. *p.* 97. *l.* 2. l. primùm invaſerit. *pag.* 104. *l.* 14. l. his.

368